

Хранителі смерті
Тесс Геррітсен

Джейн Риццоли и Маура Айлз #7

У підвалі музею знайдено загадкову мумію, якої немає у списках експонатів. Та під час експертизи Мора Айлс доходить приголомшливих висновків. Фальшива знахідка Стародавнього Єгипту виявляється тілом нещодавно вбитої жінки. Убивця муміфікував її в найкращих традиціях єгиптян. За цю моторошну справу береться поліція і особисто Джейн Риццоли. Незабаром у підземеллі знаходять інші «законсервовані» жіночі тіла. Хто стоїть за цим: серійний убивця, схибнутий на давньому мистецтві муміфікації, чи просто псих? Та детектив Джейн не знає, що в його колекції бракує ще однієї жертви. Заради неї він ладен убивати знову і знову. Смертельна небезпека загрожує всім, хто стане на шляху маніяка. Він не відчуватиме жалю, проливаючи кров невинних. Але що він зробить тоді, коли нарешті вполює свою останню жертву, знайшовши її через стільки років?

Тесс Геррітсен

Хранителі смерті

Gerritsen T. Keeping the Dead

© Tess Gerritsen, 2008

© Depositphotos.com / Isaac74, обкладинка, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

* * *

Адамові та Джошуа, заради яких світить сонце

Кожна мумія – це розвідка недослідженого континенту, який ти відвідуєш уперше.

Джонатан Еліас, єгиптолог

Він іде по мене.

Відчуваю це кістками. Чую у повітрі – впізнаваний запах розжареного піску, ароматних прянощів та поту сотні чоловіків, що гарують під сонцем. Це запах західної пустелі Єгипту, і він досі живий для мене, хоча сама країна – за пів світу від темної спальні, у якій я нині лежу. П'ятнадцять років минуло, відколи я ходила тією пустелею, але варто лише заплющити очі – і я вмить опиняюся там: стою на краю наметового містечка, дивлюся в бік лівійського кордону, де заходить сонце. Несучись вадою[1 – Сухі долини з крутими схилами у пустелях Північної Африки та Аравії, іноді – висохлі річища. (Тут і далі прим. перекл.)], вітер стогне, наче жінка. Я досі чую гупання кайл та скрегіт лопат, досі уявляю цілу армію єгипетських землекопів, які з великими плетеними кошиками, повними землі, мурахами метушаться у розкопі. Коли я стояла у пустелі п'ятнадцять років тому, сама собі здавалася акторкою у фільмі про чиїсь пригоди. Чиїсь, не мої. Авжеж, такої пригоди тиха дівчина з каліфорнійського містечка Індіо ніколи не чекала.

Повз мій будинок проїздить авто, світло фар мерехтить під опущеними повіками. Коли я розплюшую очі, Єгипет зникає. Я вже не стою в пустелі, не дивлюся на небо, яке захід сонця розфарбував мазками кольору синців. Натомість я знову опиняюся за пів світу звідти – лежу у темній спальні в Сан-Дієго.

Вибираюся з ліжка, босоніж підходжу до вікна, щоб визирнути на вулицю. Це пошарпаний район типових потинькованих будинків, зведених у п'ятдесятих, ще до того, як американська мрія перетворилася на мінімаетки з гаражами на три автівки. У цих скромних, але міцних домівках є чесність, вони збудовані для того, щоб прихистити, а не вразити, і тут я відчуваюся безпечно анонімною. Чергова мати-одиначка, яка намагається впоратися з вихованням неслухняної дочки-підлітки.

Визираючи з-за штор на вулицю, бачу, як за пів кварталу від мене гальмує темний седан. Під'їздить до узбіччя, вимикає фари. Я дивлюся, чекаю, що зараз вийде водій, але нікого не видно. Водій довго сидить у машині. Можливо, слухає радіо, а може, посварився з дружиною і тепер боїться іти до неї. Можливо, в машині – коханці, яким немає куди піти. Я можу припустити чимало різних варіантів, жоден із яких не викликати тривоги, однак шкіру поколює від жаху.

За мить задні вогні знову загоряються, седан від'їздить від тротуару й котиться далі вулицею.

Навіть після того, як він зникає за рогом, мене продовжує трусити, я стискаю завіси вологою рукою. Тоді повертаюся в ліжку, лягаю на

покривало, стікаючи потом. Хоча стоїть спекотна липнева ніч, вікно спальні зачинене, і я наполягаю, щоб Тарі, моя дочка, так само зачиняла своє. Утім Тарі не завжди мене слухається.

Послуху щодня все менше.

Я заплющую очі – і, як завжди, повертаються видіння Єгипту. Завжди повертаюся думками до нього. Перш ніж ступила на цю землю, я мріяла про неї. У шестирічному віці побачила на обкладинці «National Geographic» фото Долини царів, і мене охопило відчуття впізнавання, наче я дивилася на знайоме і дуже дороге обличчя, яке майже забула. Ось чим був для мене цей край – дорогим обличчям, яке я прагнула побачити знову.

З роками я заклала підвалини повернення. Училася й працювала. Стипендія привела до Стенфорду, до професора, який з ентузіазмом рекомендував мене для літнього стажування на розкопках у західній пустелі Єгипту.

У червні, в кінці третього курсу, я сіла на літак до Каїра.

Навіть тепер, у темряві своєї каліфорнійської спальні, я пригадую, як боліли очі від сяйва сонця на білому гарячому піску. Відчуваю запах засоби від засмаги на шкірі й поколювання вітру, який жбурляє піщинки мені в лице. Від цих спогадів я щаслива. Лопатка в руці й сонце на плечах – такою була кульмінація моїх юних мрій.

Як швидко мрії перетворюються на кошмари. Я сіла на літак до Каїра щасливою студенткою, а за три місяці повернулася додому зовсім іншою жінкою.

Я повернулася з пустелі не сама. Слідом за мною йшло чудовисько.

Мої очі різко розплющуються в темряві. Це був крок? Рипіння дверей? Я лежу на вологому ліжку, і серце калатає у грудях. Надто страшно встати, і не вставати страшно теж.

Щось у цьому будинку не так.

Я стільки років ховалася, що знаю: не варто ігнорувати застережний шепіт у голові. Саме завдяки йому я все ще жива. Навчилася дослухатися до всіх незвичностей, до кожного тремтіння неспокою. Помічаю незнайомі автівки на своїй вулиці. Скидаюся, якщо співробітник згадає, що хтось про мене питав. Укладаю складні плани втечі задовго до того, як вони мені знадобляться. Наступний крок уже сплановано. За дві години ми з дочкою можемо опинитись у Мексиці – паспорти з новими іменами уже лежать у валізі.

Ми вже мали б поїхати звідси. Не варто було стільки чекати.

Але як переконати чотирнадцятилітню дівчину покинути своїх друзів? Проблема у Тарі: вона не розуміє, в якій ми небезпеці.

Я висуваю шухляду нічного столика, дістаю пістолет. Він не зареєстрований, і мене нервує те, що я тримаю зброю в домі, де на неї

може наткнутися дочка. Але, провівши шість вихідних на стрільбищі, я знаю, як ним користуватися.

Нечутно ступаючи босими ногами, виходжу зі своєї кімнати, іду далі коридором, повз зачинені двері доньчиної кімнати. Проводжу той же огляд, що й тисячу разів до того, – не вмикаючи світла. Як будь-яка хижачка, найбезпечніше я почуваюся саме в темряві.

На кухні перевіряю вікна й двері, те ж саме роблю у вітальні. Все надійно зачинене. Повертаюся назад, зупиняюся біля доньчиної кімнати. Тарі фанатично ставиться до власної приватності, але на її дверях немає замка, і я ніколи не дозволю його поставити. Мушу мати змогу зазирнути, переконатися, що вона у безпеці.

Двері голосно риплять, коли я їх відчиняю, та вона не прокидається. Як у більшості підлітків, її сон – однаково що кома. Передусім я помічаю вітерець у кімнаті й зітхаю. Тарі знову проігнорувала мої побажання й залишила вікно навстіж відчиненим, як і багато разів до того.

Нести зброю до спальні дочки – святотатство, але я мушу зачинити те вікно. Ступаю до кімнати, зупиняюся біля ліжка, дивлюсь, як вона спить, слухаю ритмічне дихання. Пригадую, як побачила її вперше на руках в акушерки – у риданні, з червоним обличчям. Я народжувала вісімнадцять годин і була така виснажена, що заледве могла підняти голову від подушки. Але кинувши один погляд на своє дитя, я була спроможна підвестися й відбити напад цілого легіону, щоб захистити її. Саме в ту мить я зрозуміла, як її зватимуть. Мені згадалися слова, вирізьблені на великому храмі в Абу Сімбелі, обрані Рамзесом Великим на проголошення своєї любові до дружини.

НЕФЕРТАРІ, ЗАРАДИ ЯКОЇ СВІТИТЬ СОНЦЕ.

Моя дочка Нефертарі – єдиний скарб, який я привезла з Єгипту. І мене жахає думка про те, що я можу її втратити.

Тарі така схожа на мене. Наче я дивлюся на свій власний сон. У десять років вона вже вміла читати ієрогліфи. У дванадцять могла перерахувати всі династії до Птолемеїв. Вихідними вештається музеєм антропології. Вона у всьому – мій клон, і з плином років я не помічаю очевидних слідів батька в її обличчі, голосі чи, що найголовніше, душі. Вона моя дочка, тільки моя, не запламована злом, яке породило її.

Але водночас вона – нормальна чотирнадцятилітня дівчинка, і це дуже бентежило мене в ці останні тижні, коли, лежачи вночі без сну, дослухаючись, чи не чути кроків чудовиська, я відчувала, як навколо сходиться темрява. Моя дочка не знає про небезпеку, бо я приховала від неї правду. Я хочу, щоб вона росла сильною, безстрашною, воїтелькою, яка не боїться тіней. Вона не розуміє, чому вночі я крокую будинком, чому замикаю всі вікна й постійно перевіряю двері. Вважає мене панікеркою, і це правда: я хвилююся за нас обох, щоб зберегти ілюзію того, що з цим світом усе гаразд.

Тарі вірить у це. Їй подобається в Сан-Дієго, і вона дуже чекає першого року в старшій школі. Тут вона змогла завести друзів – хай небо допоможе тим батькам, які спробують стати між підліткою та її друзями. Вона така ж вольова, як і я, і якби не її опір, ми вже кілька тижнів тому поїхали б з міста.

У вікно дме вітерець, піт на шкірі холодне.

Я кладу пістолет на тумбочку й підходжу до вікна. Завмираю на мить, вдихаючи прохолодне повітря. Ніч надворі тиха, хіба що москіти дзижчать. Відчуваю укол у щок. Усвідомлю значення цього укусу аж тоді, коли тягнуся опустити вікно, і паніка кригою котиться по спині.

На вікні немає москітної сітки. Де сітка?

Аж тоді я відчуваю присутність зла. Поки стояла, з любов'ю дивлячись на дочку, воно дивилося на мене. Воно завжди дивилося, чекало свого часу, свого шансу напасти. Воно знайшло нас.

Я розвертаюсь і опиняюсь лицем до лица зі злом.

2

Докторка Мора Айлс не могла вирішити: лишатися їй чи тікати.

Вона затрималася в затінку стоянки лікарні «Пілігрим», далеко від прожекторів та телекамер. Їй не хотілося бути поміченою – більшість місцевих журналістів упізнала б яскраву жінку, яку за бліде обличчя й геометричну чорну стрижку називали Королевою Покійників. Утім ще ніхто не помітив її прибуття, жодна камера не дивилася в її бік. Натомість десятків репортерів повністю зосередилися на білому фургоні, який під'їхав до входу до лікарні, щоб висадити знаменитого пасажера. Задні двері фургона відчинилися, і ніч освітили спалахи камер – зіркового пацієнта обережно дістали з машини й поклали на лікарняну каталку. Нова слава цього пацієнта перевищувала славу будь-якого судмедексперта. Сьогодні Мора була лише частиною благоговійної публіки, що зібралася тут із тієї ж причини, з якої лікарню теплого недільного вечора оточили, мов божевільні фанати після концерту, репортери.

Усім хотілося бодай краєм ока побачити Мадам Ікс.

Мора багато разів до того мала справу з журналістами, але божевільна спрага натовпу тривожила її. Вона знала: якщо в їхньому полі зору опиниться інша жертва, вони вмиль переведуть увагу на неї, – а сьогодні вона й без того почувалася емоційно побитою і вразливою. Може, варто втекти від юрби, розвернутися й сісти назад у авто. Але вдома на неї чекала лише тиша і, ймовірно, не один келих вина, яке склало б їй компанію у ніч, коли цього не міг зробити Деніел Брофі. Останнім часом таких ночей було забагато, але такою вже була угода, яку вона уклала,

закохавшись у нього. Серце обирає, не зважаючи наслідків. Воно не зважає на майбутні самотні ночі.

Каталка з Мадам Ікс заіхала до лікарні, і зграя репортерів погналася за нею. Стоячи на вулиці, крізь скляні двері передпокою Мора бачила яскраве світло й захоплені обличчя.

І рушила до будівлі за цим почтом.

Каталка котилася приймальним відділенням, повз випадкових відвідувачів, які благоговійно витріщалися на неї, повз сповнений захвату персонал із телефонами наготові – може, вийде зробити знімок. Процесія звернула до внутрішнього коридору відділення візуалізаційної діагностики, але пропустили туди лише каталку. Лікарняний посадовець у діловому костюмі вийшов наперед, загородивши журналістам дорогу.

– Боюсь, тут вам доведеться зупинитися, – мовив він. – Знаю, вам усім хочеться це побачити, але приміщення дуже тісне.

Він підніс руку, вгамовуючи розчароване буркотіння.

– Мене звати Філ Лорд, я спеціаліст зі зв'язків із громадськістю лікарні «Пілігрим», і мушу сказати: ми в захваті від того, що беремо участь у цьому дослідженні. Така пацієнтка, як Мадам Ікс, трапляється хіба раз на дві тисячі років. – Він усміхнувся, почувши сміх, на який розраховував. – КТ-сканування не потребує багато часу, тож, якщо ви хочете зачекати, один з археологів вийде до вас одразу після нього й оголосить результати.

Лорд розвернувся до блілого чоловіка років сорока, який стояв у кутку, наче сподівався, що там його не помітять.

– Докторе Робінсон, скажете кілька слів, перш ніж ми почнемо?

Цей чоловік в окулярах, вочевидь, менше за все хотів звертатися до натовпу, але він відважно набрав повітря й вийшов уперед, поправляючи завеликі окуляри на схожому на дзьоб носі. Цей археолог був зовсім не схожий на Індіану Джонса. Лисіюча голова та примружені від сидіння за книжками очі робили його радше подібним на бухгалтера, якого камери заскочили зненацька.

– Я доктор Ніколас Робінсон, – почав він, – куратор...

– Можете голосніше, докторе? – гукнув один із журналістів.

– О, перепрошую. – Археолог відкашлявся. – Я куратор музею Кріспіна тут, у Бостоні. Ми надзвичайно вдячні лікарні «Пілігрим» за щедру пропозицію провести сканування Мадам Ікс. Це унікальна нагода зазирнути в минуле, і, судячи з цього натовпу, ви усі в такому ж захваті, як і ми. Моя колега, докторка Джозефіна Пульчілло, египтологиня, вийде до вас після завершення сканування. Вона оголосить результати й відповість на ваші запитання.

– Коли Мадам Ікс покажуть публіці? – запитав репортер.

- Припускаю, протягом тижня, - відповів Робінсон. - Новий виставковий зал уже споруджується і...

- Є здогадки щодо того, хто вона?

- Чому її не виставляли раніше?

- Вона може належати до царського роду?

- Не знаю, - відповів Робінсон, швидко кліпаючи від навали запитань. - Ми ще маємо підтвердити, що це взагалі жінка.

- Ви знайшли її шість місяців тому, і досі не встановили стать?

- На такі аналізи потрібен час.

- Одного погляду має вистачити, - сказав репортер, і натовп розреготався.

- Усе не так просто, як вам здається, - сказав Робінсон, і окуляри знову з'їхали йому на кінчик носа. - Їй дві тисячі років, і вона надзвичайно крихка, тож мусимо бути вкрай обережними. Я дуже нервував навіть від необхідності везти її сьогодні сюди у фургоні. Найважливіше для нашого музею - збереження. Я вважаю себе її опікуном і маю за обов'язок захищати її. Тому ми не поспішали, обговорюючи питання сканування в лікарні. Ми працюємо повільно і дуже обережно.

- Що ви сподіваєтеся дізнатися із сьогоднішнього КТ-сканування, докторе Робінсон?

Обличчя археолога раптом освітілося ентузіазмом.

- Дізнатися? Та все! Її вік, стан здоров'я. Метод збереження. Якщо пощастить, зможемо навіть визначити причину смерті.

- Це для того тут судово-медичний експерт?

Усе зібрання, наче багатookа статуя, озирнулося на Мору, яка стояла позаду.

- Докторко Айлс, - гукнув репортер. - Ви приїхали встановити діагноз?

- Для чого залучати судово-медичну лабораторію? - поцікавився інший.

Останнє запитання потребувало негайної відповіді, поки преса все не перекрутила.

Мора твердо сказала:

- Судово-медична лабораторія до справи не залучена. Принаймні вони не оплатять мені візит сюди.

- Але ж ви тут, - завважив білявий качок із п'ятого каналу, який Морі ніколи не подобався.

- На запрошення музею Кріспіна. Доктор Робінсон вирішив, що непогано було б урахувати в цій справі також погляд судмедекспертизи. Тож він зателефонував мені минулого тижня з питанням, чи не хочу я поспостерігати за скануванням. Повірте, будь-який патологоанатом радо пристав би на цю пропозицію. Я так само, як і ви, зачарована Мадам Ікс і дуже чекаю на нашу зустріч. - Вона підкреслено перевела погляд на куратора. - Чи не час нам починати, докторе Робінсон?

Мора кинула йому привід для відступу, і він за нього вхопився.

- Так, так, уже час. Ходімо зі мною, докторко Айлс.

Вона пробралася крізь натовп і пішла слідом за археологом до відділення візуалізаційної діагностики. Коли двері зачинилися за ними, відрізавши їх від преси, Робінсон протяжно зітхнув.

- Господи, я не вмію виступати на публіку, - сказав він. - Дякую, що зупинили ці тортури.

- У мене це напрацьовано. Навіть занадто.

Вони потиснули одне одному руки, археолог мовив:

- Дуже приємно нарешті познайомитися, докторко Айлс. Містер Кріспін так само хотів із вами зустрітися, але кілька місяців тому йому прооперували стегно, і він досі не може довго стояти. Просив передати вам привіт.

- Коли ви мене запрошували, то не попереджували, що доведеться пхатися крізь юрбу.

- Ви про пресу? - Робінсон глянув на неї зболено. - Це необхідне зло.

- Для чого необхідне?

- Для виживання нашого музею. Після статті про Мадам Ікс продаж квитків просто злетів. А ми ж іще навіть не виставили її напоказ.

Робінсон вів її лабіринтом коридорів. Цього недільного вечора у відділенні було тихо й кімнати, які вони проминали, стояли темні й порожні.

- Тут буде трохи затісно, - застеріг Робінсон. - Місця мало навіть для невеликої компанії.

- Хто ще спостерігатиме?

- Моя колега Джозефіна Пульчілло, радіолог доктор Брір та технік томографії. О, і буде знімальна група.

- Ви її найняли?

- Ні. Вони з каналу «Дискавері».

Мора спантеличено засміялася.

– Ось це серйозно вражає.

– Утім це значить, що доведеться слідкувати за словами. – Він зупинився перед дверима з табличкою «КТ» і тихо додав: – Здається, зйомки вже йдуть.

Вони тихо увійшли до кімнати, де оператори справді вже записували пояснення доктора Бріра щодо того, як працює технологія, якою вони збиралися скористатися.

– «КТ» – це скорочення від «комп'ютерна томографія». Апарат спрямовує рентгенівські промені на пацієнта під тисячами кутів. Комп'ютер обробляє цю інформацію і створює тривимірне зображення внутрішньої анатомії. Ви побачите це на моніторі як ряд поперечних зрізів – ніби ми розрізаємо тіло на частини.

Мора пробралася до віконця, поки він продовжував пояснення на камеру, і, визирнувши крізь скло, вперше побачила Мадам Ікс.

У вишуканому світі музейництва єгипетські мумії відіграють роль рок-зірок. Зазвичай саме біля їхніх вітрин збираються школярі, притискаються до скла, зачаровані рідкісною можливістю побачити смерть. Сучасні люди нечасто бачать виставлені напоказ мертві тіла, якщо вони не набули прийнятного формату мумій. Аудиторія любить мумії, і Мора винятком не була. Вона зачаровано дивилася на неї, хоча й бачила насправді не більше, ніж згорток людської форми у відкритому ящику – плоть ховалася під старовинними лляними пов'язками. На обличчі була маска – намальоване обличчя жінки з містичними темними очима.

А тоді увагу Мори привернула інша. Молода жінка у бавовняних рукавичках вовтузилася біля ящика, виймаючи шари пінополіетилену, яким була обкладена мумія. На обличчя їй упали пасма чорного волосся. Вона випросталася й змахнула їх, відкриваючи очі, такі ж темні й виразні, як і намальовані на масці. Середземноморські риси її обличчя залюбки могли б з'явитися на будь-якому зображенні в єгипетському храмі, але одяг був цілком сучасним – вузькі блакитні джинси й футболка фестивалю «Лайв Ейд».

– Вона прекрасна, чи не так? – прошепотів доктор Робінсон.

Він став біля Мори, і на мить вона спитала себе, чи йому йдеться про Мадам Ікс, чи про молоду жінку.

– Схоже, стан просто чудовий. Сподіваюся лише, що тіло збереглося не гірше за обгортки.

– Як думаєте, який її вік? Маєте приблизну оцінку?

– Ми відправили зовнішню оболонку на радіовуглецевий аналіз. На це пішло майже все наше фінансування, але Джозефіна наполягала. В результаті маємо друге століття до нашої ери.

– Епоха Птолемеїв, так?

Він задоволено усміхнувся їй.

– А ви знаєтеся на єгипетських династіях.

– У коледжі спеціалізувалася на антропології, але, правду кажучи, мало що пам'ятаю, окрім цього та племен яномама[2 – Група споріднених індіанських племен із джунглів на півночі Бразилії та півдні Венесуели, які до середини XX століття були повністю відрізані від цивілізації.].

– Я однаково вражений.

Мора дивилася на загорнуте тіло й чудувалася тим, що вміст цього ящика мав понад дві тисячі років. Який шлях воно подолало – через океан, через тисячоліття, щоб опинитися на столі для КТ у бостонській лікарні під допитливими поглядами вчених.

– Залиште її в ящику під час сканування? – запитала вона.

– Хочемо якомога менше її ворушити. Ящик не заважатиме, навіть так зможемо добре роздивитися, що під тією тканиною.

– То ви навіть трошки не глянули?

– Питаєте, чи не розгортав я її? – Спокійні очі вирячилися від жаху. – Боже, ні. Археологи могли б так учинити років зі сто тому – саме таким чином вони пошкодили чимало зразків. Під зовнішніми обгортками, певно, шари смоли, тож так просто їх не відгорнеш, треба відколювати. Це не просто руйнування, а й неповага. Я ніколи так не вчинив би. – Він подивився на молоду темнокошу жінку. – Джозефіна мене за це вбила б.

– То це ваша колега?

– Так, докторка Пульчілло.

– На вигляд їй років шістнадцять.

– Правда ж? Але розумна надзвичайно. Саме вона організувала це сканування. А коли лікарняні юристи намагалися протестувати, Джозефіна все одно змогла відстояти своє.

– Чому юристи були проти?

– Чесно? Тому що пацієнтка не могла надати інформовану згоду.

Мора засміялася, не вірячи власним вухам.

– Вони хотіли отримати письмову згоду від мумії?

– Коли ти юрист, мусиш розставити усі крапки над і. Навіть якщо пацієнтка уже кілька тисяч років мертва.

Докторка Пульчілло прибрала усі пакувальні матеріали і приєдналася до них у кімнаті перегляду, зачинивши двері поміж приміщеннями. Тепер мумія лежала відкрита у своєму ящику, чекаючи на перші промені рентгену.

- Докторе Робінсон? - озвався технік, тримаючи пальці на клавіатурі. - Перш ніж почати сканування, треба ввести дані пацієнтки. Яку дату народження їй прописати?

Куратор насупився.

- Господи. Невже дата народження аж так необхідна?

- Я не можу почати сканування, поки не заповню всі бланки. Вводив нульовий рік, але комп'ютер не сприймає.

- Може, використаєте вчорашню? Нехай їй буде один день.

- Гаразд. Тепер програма наполягає на встановленні статі. Чоловіча, жіноча або інша?

Робінсон кліпнув.

- Є окрема категорія «інша»?

Технік вишкірився.

- Ніколи не мав нагоди поставити там галочку.

- Ну то поставте сьогодні. На масці жіноче обличчя, але тут не вгадаєш. Ми не можемо бути певні, поки не проведемо сканування.

- Гаразд, - мовив доктор Брір, радіолог. - Ми готові.

Робінсон кивнув.

- Починаймо.

Вони зібралися навколо монітора, чекаючи на перші зображення. У вікно було видно, як узголів'я стола, де розташовувалася голова Мадам Ікс, в'їхало у пундикоподібний отвір, і почалося бомбардування рентгенівськими променями під різними кутами. Комп'ютерна томографія не була чимось новим для медицини, але в археології почала використовуватися нещодавно. Ніхто в кімнаті раніше не бачив, як проходить сканування мумії, і поки всі присутні скупчилися перед екраном, Мора не забувала, що камера ходить по їхніх обличчях, готова записувати реакцію. Ніколас Робінсон, який стояв біля неї, похитувався на п'ятах, заражаючи знервованістю всіх присутніх. Мора відчула, як їй пульс пришвидшується, вигнула ший, щоб краще бачити екран. Перше зображення змусило усіх нетерпляче зітхнути.

- Це просто ящик, - пояснив доктор Брір.

Мора зиркнула на Робінсона й побачила, що його вуста стиснулися у тонку лінію. Невже Мадам Ікс виявиться лише купою ганчір'я? Докторка Пульчілло біля нього була не менш напружена: вона вчепилася у спинку стільця радіолога й зазірала через його плече, чекаючи на ознаку чогось людського - що завгодно, аби воно підтверджувало, що в цих бинтах лежить мертве тіло.

Наступна картинка змінила все. Це був навдивовижу яскравий диск, і щойно він з'явився на екрані, усі спостерігачі одночасно й різко вдихнули.

Кістка.

Доктор Брір сказав:

- Це верхня частина черепа. Я вас вітаю, там безперечно хтось є.

Робінсон і Пульчілло радісно поплескали одне одного по спині.

- Ми саме на це чекали! - вигукнув він.

Пульчілло широко усміхнулася:

- Тепер можна добудовувати той виставковий зал.

- Мумії! - Робінсон відкинув голову назад і зареготав. - Усі люблять мумії!

На екрані з'являлися нові фрагменти черепа, привертаючи їхню увагу: порожнина була заповнена не мозковою речовиною, а мотузками, схожими на кубло хробаків.

- Лляні мотузки, - зачудовано пробелькотіла докторка Пульчілло, наче нічого прекраснішого в світі не бачила.

- Мозкова речовина відсутня, - завважив технік.

- Так, мозок зазвичай видаляли.

- Це правда, що мертвим устромляли в носа гак і висмикували мізки? - запитав він.

- Майже правда. Мозок так просто не висмикнути, він надто м'який. Імовірно, вони використовували якийсь інструмент, щоб збити його до рідкого стану, а тоді нахиляли тіло і мозок справді витікав через ніс.

- Оце так жесь, - пробуркотів технік. Але він ловив кожне слово Пульчілло.

- Череп могли лишити порожнім або напхати лляними мотузками з ладаном, як ось тут.

- Що таке взагалі цей ладан? Завжди було цікаво.

- Ароматна смола. Її видобувають з особливої породи дерев у Африці. Він дуже цінувався в прадавньому світі.

- Ось чому один із трьох царів приніс його у Віфлеєм.

Докторка Пульчілло кивнула.

- Дуже цінний дар.

- Гаразд, - мовив доктор Брір. - Ми опустилися вже нижче очниць. Тут ви бачите верхню щелепу і...

Він замовк і примружився, вдивляючись у неочікувану темну пляму.

- О господи, - пробелькотів Робінсон.

- Щось металеве, - сказав Брір. - У ротовій порожнині.

- Це може бути золотий листок, - сказала Пульчілло. - У греко-римську добу до рота іноді клали золоті листки.

Робінсон розвернувся до камери, яка записувала кожне слово.

- Схоже, у роті є метал. Це підтверджує наше орієнтовне датування греко-римською епохою...

- А це що таке? - вигукнув доктор Брір.

Мора різко розвернулася до екрана. У нижній щелепі мумії з'явилася яскрава пляма у формі зірки - приголомшлива, бо їй не мало би бути у двотисячолітньому тілі. Судмедекспертка нахилилася ближче, вдивляючись у те, на що їй не звернула б уваги, якби це тіло опинилося на її столі для розтину.

- Я розумію, що це неможливо, - тихо мовила вона, - але знаєте, на що це схоже?

Радіолог кивнув.

- Це схоже на пломбу.

Мора розвернулася до доктора Робінсона, шокованого не менше за інших присутніх.

- Щось подібне уже знаходили в єгипетських муміях? - запитала вона. - Проліковані зуби, які можна переплутати із сучасними пломбами?

Він похитав головою, дивлячись на неї широко розплющеними очима.

- Але це не значить, що єгиптяни не вміли такого робити. Їхня медицина була найрозвинутішою в давньому світі. - Він перевів погляд на колегу. - Джозефіно, що ти скажеш? Це твоя спеціалізація.

Докторка Пульчілло намагалася знайти відповідь.

- Є... медичні папіруси епохи стародавнього царства. Там описується, як закріпити зуби, якщо вони хитаються, як встановлювати зубні містки. Один цілитель прославився тим, що робив зуби. Тож ми знаємо, що вони були доволі винахідливі у стоматології. Значно випереджали свій час.

- Але чи були в них такі засоби? - спитала Мора, показуючи на екран.

Жінка збентежено перевела очі на зображення.

- Якщо й були, то мені про це не відомо, - тихо відповіла вона.

На моніторі з'являлися нові зображення у відтінках сірого - тіло, немов нарізане на скибки. Цю пацієнтку можна було опромінювати з усіх боків, піддавати величезним дозам радіації - вона не боялася раку чи побічних ефектів. Опромінення продовжувало атакувати її тіло, і вона спокійно цьому піддавалася.

Вражений побаченням раніше, Робінсон вигнувся вперед, мов натягнутий лук, готовий до нових несподіванок. З'явилися перші скибки грудної клітки, чорної й порожньої.

- Схоже, легені видалені, - сказав радіолог. - Бачу лише зморщену частинку середостіння у грудях.

- Це серце, - сказала Пульчілло, уже спокійніше. Принаймні на це вона очікувала. - Його завжди намагалися залишити на місці.

- Саме серце?

Вона кивнула.

- Воно вважалося вмістилищем розуму, тому його від тіла не відділяли. У «Книзі мертвих» є три окремі закляття для того, щоб серце лишалося на місці.

- А інші органи? - поцікавився технік. - Чув, що їх складали у спеціальні глеки.

- Це до двадцять першої династії. Десь після тисячного року до нашої ери органи почали загортати у чотири згортки й повертати до тіла.

- Отже, ми маємо їх побачити?

- Якщо ця мумія - епохи Птолемеїв, то так.

- Гадаю, я можу зробити припущення щодо її віку на час смерті, - сказав радіолог. - Зуби мудрості повністю виросли, шви черепа закриті. Але дегенеративних змін у хребті я не бачу.

- Молода, але доросла, - сказала Мора.

- Ймовірно, до тридцяти п'яти років.

- У ту епоху, в яку вона жила, тридцять п'ять - це глибока зрілість, - заважив Робінсон.

Сканування пройшло грудну клітку, промені прорізали шари обгортки, панцир висохлої шкіри й кісток, відкриваючи черевну порожнину. Те, що бачила Мора, було моторошно незнайомим, дивним, наче розтин прибульця. Там, де мали б бути печінка й селезінка, шлунок та підшлункова залоза, лежали

подібні на змії кільця лляної тканини, – у цьому внутрішньому ландшафті не було нічого звичного. Лише яскраві вузли хребців нагадували, що це справді людське тіло, вичищене до оболонки й напхане ганчір'ям, наче лялька.

Для неї анатомія мумії могла бути чужою, та для Робінсона й Пульчілло це була знайома територія. З появою нових зображень вони схилялися все ближче до екрана, завважуючи деталі.

– Ось, – вигукнув Робінсон, – чотири лляні згортки з органами.

– Гаразд, переходимо до тазу, – сказав доктор Брір і показав на дві бліді арки – верхні краї гребенів клубових кісток.

Шматок за шматком, комп'ютер збирав і обробляв дані рентгенівських променів, і таз поволі набував форми. Кожне зображення дражило новими подробицями, як у цифровому стриптизі.

– Подивіться на форму тазової апертури, – завважив доктор Брір.

– Це жінка, – сказала Мора.

Радіолог кивнув.

– Я б сказав, що це доволі точно.

Він озирнувся до археологів і широко всміхнувся.

– Тепер можете офіційно називати її Мадам Ікс, це не Містер Ікс.

– Погляньте на лобкове зрощення, – додала Мора, не зводячи очей з екрана. – Розходження немає.

– Погоджуюся, – кивнув Брір.

– І що це значить? – запитав Робінсон. Мора взялася пояснювати:

– Коли дитина, народжуючись, проходить через тазову апертуру, цей процес може спричинити розділення тазових кісток у місці зрощення. Схоже на те, що ця жінка дітей не мала.

Технік засміявся.

– Ваша мумія не була мамою.

Сканування вже йшло нижче тазу, було видно зрізи стегнових кісток в оболонці зів'ялої плоті.

– Ніку, треба зателефонувати Саймону, – сказала Пульчілло. – Він, певно, чекає біля телефона.

– Боже, геть забув. – Робінсон дістав мобільний, набрав номер боса. – Саймоне, знаєте, на що я зараз дивлюся? Так, вона розкішна. Плюс, ми знайшли кілька несподіванок, тож пресконференція буде...

Він замовк, завмер, дивлячись на екран.

– Якого дідька? – бовкнув технік.

Зображення, яке сяяло зараз на екрані, було таким несподіваним, що кімната поринула у повне мовчання. Якби на столі лежала жива пацієнтка, Мора без проблем установила б маленький металевий об'єкт у литці, який розбив тендітну колону малої гомілкової кістки. Але цьому металу не було місця у нозі Мадам Ікс.

Кулі не було місця в епосі Мадам Ікс.

– Це те, що я думаю? – спитав технік.

Робінсон похитав головою.

– Це має бути посмертне пошкодження. Що ж іще?

– Посмертне пошкодження двотисячолітньої давнини?

– Я... Саймоне, я передзвоню.

Робінсон дав відбій. Розвернувся до оператора й наказав:

– Вимкніть. Вимкніть негайно запис. – Глибоко вдихнув. – Гаразд. Гаразд... Підійдемо до справи розважливо.

Він випростався, набираючись упевненості, натрапивши на очевидне пояснення.

– Мисливці на сувеніри часто пошкоджують чи псують мумії. Вочевидь, хтось вистрелив у цю. А музейний працівник намагався це виправити і обгорнув її наново. Тому ми не бачили вхідного отвору у пов'язках.

– Усе було не так, – втрутилася Мора.

Робінсон кліпнув.

– Тобто? Це єдине можливе пояснення.

– Ногу було пошкоджено не посмертно. Це сталося, поки жінка була ще жива.

– Це неможливо.

– Боюся, докторка Айлс має рацію, – сказав радіолог і глянув на Мору. – Ви про ранне утворення кісткової мозолі на місці тріщини?

– Що ви маєте на увазі? – запитав Робінсон. – Що за кісткова мозоль?

– Це ознака того, що зламана кістка вже почала заживати, коли ця жінка померла. Вона прожила принаймні кілька тижнів після поранення.

Мора розвернулася до куратора.

- Звідки у вас ця мумія?

Окуляри Робінсона знову сповзли до кінчика носа, він дивився понад ними, наче загіпнотизований слявом у нозі мумії.

Відповіла докторка Пульчілло, ледь чутним шепотом:

- У підвалі музею. Нік... доктор Робінсон знайшов її у січні.

- А звідки музей її отримав?

Пульчілло похитала головою.

- Ми не знаємо.

- Мають бути якісь записи. Щось у ваших документах мусить указувати на те, звідки вона з'явилася.

- Нічого немає, - сказав Робінсон. До нього нарешті повернувся голос. - Музееві Кріспіна сто тридцять років, багатьох документів бракує. Ми не знаємо, скільки вона пролежала у підвалі.

- То як ви її знайшли?

Навіть у добре кондиціонованому приміщенні на чолі доктора Робінсона виступив піт.

- Мене найняли три роки тому, і я почав інвентаризацію колекції. Так і натрапив на неї. Лежала у ящику без позначень.

- І це вас не здивувало? Знайти таку рідкість, як єгипетська мумія, у непозначеному ящику?

- Але ж мумії не такі вже й рідкісні. У дев'ятнадцятому столітті в Єгипті їх можна було купити по п'ять доларів, тож американські туристи привозили їх додому сотнями. Вони лежали на горищах, у антикварних крамничках. Цирк почвар у Ніагара-Фоллз навіть заявляв, що має в своїй колекції мумію Рамзеса Першого. Тож не така вже й дивина - знайти мумію в музеї.

- Докторко Айлс? - озвався радіолог. - Маємо попередню рентгенограму. Ви захочете це побачити.

Мора розвернулася до екрана. На ньому світився звичний рентгенівський знімок - такі вона вішала на власному негатоскопі у морзі. І не потребувала радіолога, щоб зрозуміти, що на ньому зображено.

- Тут не може бути сумнівів, - сказав доктор Брір.

«Ні. Жодних сумнівів. Це - куля в нозі».

Мора дістала мобільний.

- Докторко Айлс, кому ви дзвоните? - спитав Робінсон.

- Викликаю транспорт із моргу, - відповіла вона. - Тепер Мадам Ікс - справа судово-медичної експертизи.

3

- Це мені здається чи ми з тобою збираємо всі чудернацькі справи? - спитав детектив Баррі Фрост.

Проїжджаючи повз фургони телевізійників до стоянки бюро судово-медичної експертизи, Джейн Ріццолі подумала, що Мадам Ікс - і справді та ще чудасія. Була ще тільки восьма ранку, а гієни уже клацали щелепами, жадібні до подробиць нерозкритої справи, яку Джейн зустріла скептичним пирханням, коли їй учора зателефонувала Мора. Фургони телеканалів принесли усвідомлення того, що час посерйознішати, час змиритися з тим, що це, зрештою, не розіграш від судмедекспертки, яка славилася винятковою відсутністю почуття гумору.

Джейн припаркувала авто й оглянула фургони, питаючи себе, скільки ще камер чекатиме на них із Фростом, коли вони виходитимуть із будівлі.

- Принаймні це тіло смердіти не буде, - завважила вона.

- Але від мумій можна підчепити різні хвороби.

Вона розвернулася до напарника: його бліде хлопчакувате обличчя було серйозно стривожене.

- Які ще хвороби? - запитала Джейн.

- Відколи Еліс поїхала, я багато дивлюся телевизор. Учора на «Дискавері» була передача про те, що мумії можуть переносити спори.

- У-у-у, страшні спори.

- Це не жарт, - наполог Фрост. - Від цього можна захворіти.

- Боже, сподіваюся, Еліс скоро повернеться. Бо в тебе передозування каналом «Дискавері».

Коли вони вийшли з автомобіля, повітря було таке вологе, що й без того неслухняне волосся Джейн закрутилося дрібними кучерями. За чотири роки служби у відділі розслідування вбивств вона багато разів ішла цією дорогою до лабораторії судово-медичної експертизи - ковзаючи на кризі у січні, бігом у березневу зливу, ледь переставляючи ноги на розпеченому асфальті у серпні. Ці кількадесят кроків були добре їй знайомі, так само як і похмуре місце призначення. Вона вірила, що з часом ця мандрівка стане простішою, що колись вона матиме імунітет до усіх тих жахів, які можуть чекати на столі з неіржавної сталі. Але після народження дочки Реджини рік тому смерть стала для неї жаскішою, ніж була до того.

Материнство не робить тебе сильнішою – стаєш вразливішою й боїшся того, що смерть може у тебе забрати.

Однак сьогодні в морзі чекали не жахи, а дещо значно цікавіше. Увійшовши до передпокою зали для розтинів, Джейн негайно рушила до вікна, прагнучи побачити тіло на столі.

«Бостон Глоуб» назвала цю мумію Мадам Ікс – влучне прізвисько, що викликало в уяві палку красуню, темнооку Клеопатру. Натомість вона побачила висохлу оболонку, загорнуту в ганчір'я.

– На вигляд мов тамале[3 – Мезоамериканська страва з кукурудзяного тіста, в яке загортаються різні начинки і готуються на парі.] з людини, – завважила Джейн.

– Хто ця дівчина? – спитав Фрост, дивлячись у вікно.

У кімнаті було двоє не знайомих Джейн людей – високий сухорлявий чоловік у професорських окулярах і мініатюрна молода брюнетка у блакитних джинсах, що визирали з-під халата.

– Це мають бути археологи з музею. Обое будуть присутні на розтині.

– То вона – археологиня? Ого.

Джейн роздратовано штурхонула його ліктем.

– Варто Еліс на кілька тижнів поїхати, і ти одразу ж забуваєш, що одружений.

– Просто не думав, що археологи бувають такі привабливі.

Вони вдягнули бахіли й халати і рушили до лабораторії.

– Привіт, док, – сказала Джейн. – Це серйозно справа для нас?

Мора відвернулася від негатоскопа, подивилася на неї смертельно серйозно – утім, як завжди. Там, де інші патологоанатоми могли жартувати чи сипати іронічними коментарями над столом, Мора нечасто навіть сміялася в присутності мертвих.

– Зараз дізнаємося, – відповіла вона й відрекомендувала їм пару, яку Джейн бачила у вікно. – Це куратор, доктор Ніколас Робінсон. І його колега, докторка Джозефіна Пульчілло.

– Ви обое з музею Кріспіна? – запитала Джейн.

– І дуже незадоволені тим, що я збираюся робити, – завважила Мора.

– Це просто нищення, – сказав Робінсон. – Має бути інший спосіб отримати цю інформацію, окрім як розрізати її.

- Саме тому я й хотіла, щоб ви були тут, докторе Робінсон, - сказала судмедекспертка. - Щоб мінімізувати пошкодження. Останнє, чого я хочу, - зіпсувати ваш експонат.

- Я думала, КТ вчора чітко показало кулю, - сказала Джейн.

- Ось рентгенівські знімки, зроблені вранці, - вказала на негатоскоп Мора. - Що скажете?

Джейн підійшла ближче, вдивилася у знімки. Те, що світилося у правій литці, безперечно, було схоже на кулю.

- От тепер розумію, чому ви вчора так розпсихувалися.

- Я не психувала.

Детектив зареготала.

- Нічого ближчого до цього я від вас іще не чула.

- Визнаю, побачивши це, я була шокована. Як і всі ми. - Мора показала на кістки внизу правої ноги. - Завважте: мала гомілкорова кістка була зламана, імовірно - власне, пострілом.

- Ви кажете, це сталося, коли вона була ще жива?

- Тут помітно, що вже почалося утворення кісткової мозолі. Кістка почала зростатися, коли вона померла.

- Але її обгорткам дві тисячі років, - сказав доктор Робінсон. - Ми це підтвердили.

Джейн удивилася в рентгенівські знімки, намагаючись логічно пояснити побачене.

- Можливо, це не куля. Якась старовинна металева штукенція. Вістря списа, чи щось таке.

- Це не вістря списа, Джейн, - заперечила Мора. - Це куля.

- То дістаньте її. Доведіть.

- І що буде, як доведу?

- Тоді матимемо тут бісову крутиголовку, еге ж? Тобто, як це взагалі можна пояснити?

- Знаєте, що сказала Еліс, коли я їй вчора про це розповів? - заговорив Фрост. - Подорож у часі. Це перше, про що вона подумала.

Джейн засміялася.

- Відколи це Еліс узялася так тебе лякати?

- Знаєш, у теорії цілком можливо повернутися назад у часі, - сказав він. - Привезти пістолет до стародавнього Єгипту.

Мора нетерпляче втрутилася:

- Можемо повернутися до реальних вірогідностей?

Джейн насупилася, дивлячись на яскравий шмат металу - такий схожий на ті, що вона вже стільки разів бачила на рентгенівських знімках позбавлених життя кінцівок та розтрощених черепів.

- От із ними у мене проблема, - мовила вона. - То, може, просто розріжете її і побачите, що там за метал? Може, археологи мають рацію. Може, ви надто поспішно робите висновки, док.

Утрутився Робінсон:

- Мій обов'язок як куратора - оберігати її, не дозволити бездумно розтинати. Можете принаймні обмежити пошкодження місцем, про яке йде мова?

Мора кивнула.

- Це буде розсудливо.

Вона підійшла до стола.

- Перевернімо її. Якщо є вхідний отвір, він має бути у правій литці.

- Буде краще, якщо працюватимемо спільно, - сказав Робінсон. Він підійшов до голови, а Пульчілло стала біля ніг. - Маємо тримати усе тіло, щоб жодна частина не зазнала надмірного навантаження. То, може, візьмемося вчотирьох?

Мора просунула обтягнуті рукавичками руки під плечі мумії й сказала:

- Детективе Фрост, візьметесь за стегна?

Фрост завагався, дивлячись на плямисті лляні обгортки.

- Хіба нам не треба вдягнути маски чи щось таке?

- Ми просто перевернемо її, - сказала Мора.

- Я чув, що вони разносять хвороби. Вдихаєш оті спори - і маєш пневмонію.

- Та заради Бога! - втрутилася Джейн. Вдягнула рукавички й підійшла до стола. Підсунувши долоні під стегна мумії, сказала: - Готова.

- Гарзд, піднімаймо, - мовив Робінсон. - Тепер перевертаймо. Ось так...

- Ого, вона майже невагома, - завважила Ріццолі.

- Живе людське тіло складається переважно з води. Видалити органи, висушити каркас - і отримаєте лише частину колишньої ваги. Разом з усіма обгортками вона важить кілограмів двадцять п'ять, не більше.

- Це як сушену яловичину роблять, га?

- Саме такою вона і є. Сушена людина. Тепер опускаймо її, обережно.

- Знаєте, я ж не жартував про спори, - подав голос Фрост. - У передачі бачив.

- Ви говорите про прокляття фараонів? - запитала Мора.

- Так, - погодився Фрост. - Саме про це я й кажу! Усі ті люди померли після того, як спустилися до його могили. Вони вдихнули якісь спори й похворіли.

- Аспергілли - сказав Робінсон. - Коли команда Говарда Картера потурбувала гробницю, вони, певно, вдихнули спори, які багато століть накопичувалися всередині. Деякі з них смертельно захворіли на грибкову пневмонію.

- То Фрост не маячню каже? - запитала Джейн. - Мумія справді була проклята?

У Робінсонових очах блимнуло роздратування.

- Звісно ж, жодного прокляття немає. Так, кілька людей померли, але після того, що Картер та його люди зробили з бідолашнім Тутанхамом, може, вони й заслужили на прокляття.

- Що вони з ним зробили? - знову запитала Джейн.

- Вони його сплюндрували. Розрізали, поламали йому кістки, розірвали на частини, шукаючи коштовності та амулети. Вони знищили його, щоб дістати з гробниці, відірвали руки й ноги. Відрубали голову. То була не наука, а святотатство. - Він подивився на Мадам Ікс, і Джейн побачила в його очах захоплення, навіть любов. - Ми не хочемо, щоб із нею сталося те ж саме.

- Останнє, чого я хочу, - пошкодити її, - запевнила його Мора. - Тому знімемо обгортки лише там, де це необхідно, щоб дізнатися, з чим ми маємо справу.

- Ви, напевно, не зможете просто розгорнути її, - сказав Робінсон. - Якщо внутрішні обгортки за традицією просочили смолою, вони будуть міцно склеєні.

Мора ще раз подивилася на рентгенівський знімок, тоді потягнулася по скальпель та пінцет. Джейн багато разів бачила, як Мора ріже інші тіла, але ще ніколи судмедекспертка не вагалася так довго, занісши скальпель над литкою, наче боялася зробити перший розріз. Те, що вони задумали, навіки пошкодить Мадам Ікс, і Робінсон із Пульчілло несхвально стежили за цим.

Мора зробила розріз. Це не був звичний упевнений рух, яким вона врізалася у плоть. Відтак судмедекспертка обережно підняла пінцетом лляну обмотку, щоб розітнути скальпелем тканину, шар за шаром.

- Доволі легко відходить, - завважила вона.

Докторка Пульчілло насупилася.

- Це незвично. Зазвичай бинти просочують розпавленою смолою. Коли мумії розгортали у тридцятих роках дев'ятнадцятого століття, обгортки іноді доводилося мало не ламати.

- А для чого взагалі ця смола? - запитав Фрост.

- Щоб бинти трималися купи. Вони тверднули й утворювали оболонку наче з пап'є-маше, щоб захищала вміст.

- Я пройшла останній шар, - повідомила Мора. - Смоли не було зовсім.

Джейн вигнула ший, щоб зазирнути під обгортки.

- Це її шкіра? Схожа на старий чобіт.

- Чоботи саме з висушеної шкіри й роблять, детективе Ріццолі, - сказав Робінсон. - До певної міри.

Мора потяглася по ножиці, обережно розрізала бинти, відкривши більше тіла. Воно нагадувало обгорнуті коричневим пергаментом кістки. Мора знову зиркнула на знімок, навела на литку збільшувальне скло.

- Не бачу вхідної рани.

- Отже, поранення не посмертне, - сказала Джейн.

- Це збігається з тим, що видно на рентгені. Стороннє тіло, ймовірно, потрапило туди ще за її життя. Вона прожила достатньо довго для того, щоб переламана кістка почала гоїтися й закрилася рана.

- Скільки на це потрібно?

- Кілька тижнів. Можливо, місяць.

- Хтось мав піклуватися про неї протягом цього часу, так? Її треба було принаймні годувати.

Мора кивнула.

- Тому визначити причину смерті стає ще складніше.

- Причину смерті? - перепитав Робінсон. - Що ви маєте на увазі?

- Іншими словами, нам цікаво, чи її не вбили, - відповіла Ріццолі.

- Спочатку вирішимо нагальніше питання.

Мора потяглася по ніж. Шкіра затвердла від муміфікації, і розітнути висушену плоть було непросто.

Глянувши на той бік стола, Джейн побачила, як докторка Пульчілло стиснула вуста, наче придушуючи протест. Але як би вона не протестувала щодо цієї процедури, очей відвести не могла. Усі схилилися над столом, навіть Фрост, якого так лякали спори, – спільна увага була прикута до відкритої ділянки ноги, коли Мора взяла пінцет і занурила його кінчики у розріз. Кілька секунд покопирсалася у зморщеній тканині, перш ніж підчепила головний трофей. Із брязкотом кинула його на сталеву тацю.

Докторка Пульчілло різко втягнула повітря. То було не вістря списа, не обламаний кінчик ножа.

Мора нарешті висловила очевидне:

– Гадаю, тепер можна впевнено сказати, що Мадам Ікс не дві тисячі років.

4

– Я не розумію, – пробелькотіла докторка Пульчілло. – Тканину обстежили. Вуглецевий аналіз підтвердив вік.

– Одначе, це куля, – махнула на тацю Джейн. – Двадцять другий калібр. Паскудний у вас був аналіз.

– Його робила поважна лабораторія! І вони були переконані в результаті.

– Ви обидві можете мати рацію, – тихо сказав Робінсон.

– Та ну? – Детектив перевела погляд на нього. – Хотіла б я знати як.

Археолог глибоко вдихнув і відступив від столу, наче йому стало затісно.

– Я час від часу бачу їх у продажу. Не знаю, яка частина справжня, але певен, що на антикварному ринку можна знайти оригінали.

– Чого?

– Обгортки мумій. Їх простіше знайти, ніж самі тіла. Я бачив на «Ебау».

Джейн сполохано засміялася.

– Можна купити обгортки від мумій онлайн?

– Колись муміями активно торгували по всьому світу. Їх мололи й використовували як ліки, експортували до Англії на добриво. Заможні туристи привозили їх додому і влаштовували розгортальні вечірки. Запрошували друзів подивитися, як знімають бинти. Позаяк у обгортки часто

вкладали амулети й коштовності, це було наче полюванням за скарбами із сувенірами для гостей.

– То була розвага? – не повірив почутому Фрост. – Розгортати мерця?

– Так робили у найвишуканіших вікторіанських господах, – сказав Робінсон. – Ви розумієте, як мало поваги було до мертвих Єгипту. Коли тіло було розгорнуте, його часто викидали чи спалювали. А от бинти залишали на згадку. Саме тому їх досі можна знайти в продажу.

– Тож обгортки можуть бути старовинними, на відміну від самого тіла, – підсумував Фрост.

– Це пояснює результати радіовуглецевого датування. А ось сама Мадам Ікс...

Робінсон зачудовано похитав головою.

– Ми однаково не можемо довести, що це вбивство, – сказав Фрост. – Вогнепальне поранення, яке вже почало гоїтися, – не доказ.

– Сумніваюся, що вона добровільно пішла на муміфікацію, – пирхнула Джейн.

– Насправді це цілком можливо, – сказав Робінсон.

Усі розвернулися до куратора, який мав цілковито серйозний вигляд.

– Добровільно погодилася на те, щоб їй вийняли органи й мізки? – перепитала Ріццолі. – Красно дякую.

– Деякі люди саме для цього заповідають твої тіла.

– О, я і про це передачу бачив, – утрутився Фрост. – Теж на «Дискавері». Якийсь археолог насправді муміфікував тіло.

Джейн подивилася на загорнуту в тканину покійницю. Уявила, як це – коли тебе шар за шаром загортають у задушливі бинти. Тисячу, дві тисячі років пролежати у лляній гамівній сорочці, аж поки допитливий археолог не вирішить зняти її й відкрити висохлі рештки. Не прах до праху, а тіло до сушеного м'яса. Вона сковтнула.

– Для чого комусь на це зголошуватися?

– Це різновид безсмертя, вам не здається? – сказав Робінсон. – Альтернатива розкладанню. Тіло зберігається, ті, хто любить вас, не мусять віддавати його на поталу гниттю.

«Ті, хто любить вас». Джейн підвела погляд до нього.

– Хочете сказати, це міг бути вчинок із любові?

– Це може бути способом утримати людину, яку любиш. Уберегти її від хробаків, від гниття.

«Це те, що трапляється з усякою плоттю», – подумала Ріццолі, й температура у кімнаті, здалося, різко впала.

– Може, тут ідеться зовсім не про любов, а про володіння.

Робінсон зустрівся з нею поглядом, вочевидь, стривожений такою ймовірністю. Тихо сказав:

– Я про це не подумав.

Джейн розвернулася до Мори.

– Починайте розтин, док. Нам потрібна інформація.

Мора підійшла до негатоскопа, зняла знімки ноги, замінила знімками зі сканування.

– Перевернімо її знову на спину.

Цього разу, розрізаючи смуги льону, що вкривали тулуб, судмедекспертка не марнувала зусиль на обережність. Було зрозуміло, що вона врізається не у прадавнє тіло – це стало розслідуванням смерті, й відповіді знаходилися не у бинтах, а у плоті й кістках під ними. Тканина розійшлася, відкривши зморщену коричневу шкіру, під якою виднілися ребра – кістяне склепіння під пергаментним наметом. Переходячи до голови, Мора зняла розмальовану маску й почала знімати тканину з обличчя.

Джейн подивилася на КТ-знімки на негатоскопі, перевела похмурий погляд на відкритий торс.

– Органи було виїнято під час муміфікації, так?

Робінсон кивнув.

– Видалення нутрощів уповільнює процес гниття. Це одна з причин того, чому тіла не розкладаються.

– Але на животі лише одна маленька рана, – вона вказала на незграбно зашитий надріз із лівого боку. – Як можна дістати усе крізь такий отвір?

– Саме так органи видаляли єгиптяни. Крізь невеликий надріз із лівого боку. Той, хто обробляв це тіло, добре знається на старовинних методах. І, вочевидь, не відходив від них.

– Що це за методи? Як саме зробити мумію? – спитала Джейн.

Доктор Робінсон подивився на свою колегу.

– Джозефіна більше про це знає. Може, вона пояснить.

– Докторко Пульчілло? – звернулася до неї Ріццолі.

Молода жінка, схоже, досі була вражена знахідкою кулі. Вона прокашлялася, випросталася.

– Більшість наших знань – від Геродота. Гадаю, можна назвати його мандрівним письменником Греції. Дві з половиною тисячі років тому він іздив античним світом і писав про те, про що дізнавався. Біда в тому, що він часто плував деталі, або ж дозволяв місцевим екскурсоводам себе обдурити. – Вона спромоглася усміхнутися. – Це так по-людськи, правда ж? Тут він не відрізнявся від туристів у Єгипті у наші дні. Переслідуваний торговцями абищицями, обманутий нечесними провідниками. Простець за кордоном.

– Що він писав про мумій?

– Він розповідав, що все починалося з ритуального омивання тіла у розчині натру.

– Натру?

– Це, по суті, суміш солей. Ви можете зробити таку, змішавши стару-добру столову сіль та харчову соду

– Соду? – Джейн знервовано засміялася. – Тепер не зможу спокійно дивитися на свої кухонні коробки.

– Омите тіло викладали на дерев'яні блоки, – вела далі Пульчілло. – Робили невеликий розріз, як ось цей, надзвичайно гострим ножом з ефіопського каменю, найімовірніше – з обсидіану. Тоді якимось інструментом у формі гака витягали органи крізь цей отвір. Порожнє тіло промивали, насипали всередину натр і так само обкладали ним тіло зовні на сорок днів, щоб зневоднити. Наче рибу засолювали.

Вона зупинилася, дивлячись на те, як ножиці Мори розрізають останні бинти на обличчі.

– А далі? – підганяла її Джейн.

Пульчілло сковтнула.

– Після цього тіло втрачало близько сімдесяти п'яти відсотків ваги. Порожнину набивали льоном та смолою, іноді повертали туди муміфіковані нутрощі. І...

Вона замовкла, вирячивши очі, коли останні бинти впали з голови мумії.

Вони вперше побачили обличчя Мадам Ікс.

На голові досі було довге чорне волосся. Шкіра різко натягнулася на виразних вилицях. Але Джейн відсахнулася, побачивши її вуста. Вони були грубо зшиті, наче перед ними лежало чудовисько Франкенштейна.

Пульчілло похитала головою.

– Це... це неправильно!

– Рот зазвичай не зашивали? – запитала Мора.

- Ні! Як тоді істи у посмерті, як говорити? Це все одно, що приректи її на вічний голод. І вічне мовчання.

«Вічне мовчання». Джейн подивилася на огидні шви. «Ти чимось образила свого вбивцю? Відгавкнулася? Обізвала його? Дала свідчення проти нього? Це така твоя кара – мати довіку скуті уста?»

Тіло тепер було повністю відкрите, позбавлене усіх обгортки – висохла шкіра на кістках. Мора зробила розріз.

Ріццолі не раз спостерігала за тим, як докторка Айлс робить аутопсію, і щоразу відсахувалася від смороду, що піднімався з першим же проникненням леза у грудну порожнину. Навіть найсвіжіші тіла видавали запах гниття, хай і слабкий – схожий на сірчаний відгомін несвіжого подиху, тільки от дихати ці пацієнти не могли. Джейн називала це «неживим подихом», він викликав у неї нудоту.

Однак, коли ніж увійшов у грудну клітку Мадам Ікс, коли Мора методично відділила ребра, підняла їх, мов старовинний нагрудник, відкриваючи порожнину, від мумії не йшов нудотний запах. На Джейн війнуло чимось навіть приємним, таким, що нагадувало прянощі. Замість того щоб відступити, вона нахилилася вперед, вдихнула глибше. «Сандалове дерево. Камфора. І щось іще, схоже на лакрицю й гвоздику».

- Я цього не чекала, – сказала Мора й дістала з порожнини якусь приправу.

- Схоже на зірочку анісу, – зауважила Джейн.

- Нетрадиційно, я так розумію?

- Традиційною була б мирра, – відповіла Пульчілло. – Розплавлена смола. Вона маскувала сморід і сприяла затвердінню тіла.

- Мирру непросто знайти у великій кількості, – додав Робінсон. – Це може пояснити використання інших прянощів.

- Інші вони чи ні, а тіло добре збереглося.

Мора дістала з черевної порожнини згортки тканини, поклала у миску для подальшого огляду. Дивлячись у порожнину, сказала:

- Тут усе геть сухе. І немає запаху гниття.

- То як ви встановите причину смерті, якщо органів немає? – спитав Фрост.

- Я поки що й не можу цього зробити.

Він подивився на знімок сканування на негатоскопі.

- А з головою що? Мозку там немає.

- Череп цілий. Не бачу тріщин.

Джейн дивилася на рот померлої, на грубі шви, які тримали губи до купи, і здригнулася від думки про голку, яка пробиває ніжну плоть. «Сподіваюся, це було зроблено після смерті. Коли вона вже нічого не відчувала». І розвернулася до негатоскопа.

– А ця яскрава штука? – спитала, примружившись. – Схоже, це у роті.

– У неї в роті є два металеві утовщення, – сказала Мора. – Одне схоже на plombу. Але є щось у ротовій порожнині – значно більшого розміру. Це може пояснити, для чого їй зашили рота: щоб ця річ не випала.

Докторка взяла ножиці.

Шовний матеріал виявився не простою ниткою, а шкіряним шнуром, висохлим і майже скам'янілим. Навіть коли Мора його розрізала, вуста залишалися стуленими, наче примерзли, перетворивши рот на вузьку щілину, яку треба було розкривати силою.

Мора просунула між губами кінчик гемостатичного затискача і почала м'яко розширювати отвір. Метал шкрябнув по зубах, щелепний суглоб раптом голосно тріснув, і Джейн скривилася, дивлячись на те, як відпадає нижня щелепа. Вона провисла, відкриваючи досконало рівні зуби – будь-який сучасний ортодонт пишався б можливістю назвати їх своєю роботою.

– Подивимося, що у неї в роті, – сказала Мора.

Потягнувшись усередину затискачем, вона дістала довгасту золоту монету і поклала її у сталеву тацю. Монета м'яко дзенькнула. Присутні зачаровано витріпилися на неї.

Раптом Джейн розреготалася.

– У когось тут точно хворе почуття гумору.

На золоті були вибиті англійські слова:

Я БУВ У ПІРАМІДАХ

КАЇР, ЄГИПЕТ

Мора перевернула монету. З іншого боку були вибиті три символи: сова, долоня й зігнута рука.

– Це картуш, – сказав Робінсон. – Особиста печатка. Такі сувеніри продають по всьому Єгипту. Кажете ювеліру своє ім'я, він перекладає його ієрогліфами і наносить на монету просто перед вами.

- Що значать ці символи? - запитав Фрост. - Я бачу сову. Це ж, наче, знак мудрості?

- Ні, ці ієрогліфи читаються не як ідеограми, - відповів Робінсон.

- Що таке ідеограма?

- Символ, який представляє саме те, що на ньому зображено. Наприклад, людина, яка біжить, значить слово «біг». Або двоє людей, які б'ються, позначатимуть «війну».

- А тут не так?

- Ні, ці символи - фонограми. Вони позначають звуки, наче своя абетка.

- Що ж тут написано?

- Це не моя сфера. Джозефіна може прочитати. - Він розвернувся до колеги і спохмурнів. - З тобою все гаразд?

Молода жінка пополотніла, не гірше за тіла, які зазвичай опинялися на столі моргу. Вона дивилася на картуш так, наче у цих символах зачаївся нечуваний жак.

- Докторко Пульчілло? - звернувся до неї Фрост.

Вона різко підвела до нього очі, наче налякана звуком власного прізвища. Пробелькотіла:

- Усе гаразд.

- Ці ієрогліфи, можете їх прочитати? - спитала Джейн.

Жінка опустила погляд до картуша.

- Сова... Сова позначає наш звук «м». Маленька долоня під нею звучатиме як «д».

- А рука?

Пульчілло сковтнула.

- Це вимовляється як подовжене «а».

- М-д-а? Що це за ім'я таке?

- Може, Медея? - припустив Робінсон. - Мені так здається.

- Медея? - повторив Фрост. - Це ж про неї є грецька трагедія?

- Це оповідь про помсту, - сказав археолог. - За міфом, Медея покохала Язона з аргонавтів, у них було двоє синів. Коли Язон покинув її заради іншої жінки, Медея помстилася, вбивши власних синів та свою суперницю. Все заради помсти.

- І що сталося з Медеею? - спитала Джейн.

- Є різні варіанти, але у всіх вона тікає.

- Убивши власних дітей? - Джейн похитала головою. - Якщо вона на волі, це паршиве закінчення.

- Можливо, в цьому вся суть історії: деякі люди, вчинивши зло, так і не отримують по заслугі.

Ріццолі подивилася на картуш.

- Отже, Медея - вбивця.

Робінсон кивнув.

- І водночас - та, хто вижила.

5

Джозефіна Пульчілло вийшла з автобуса й пішла, наче в тумані, вздовж переповненої Вашингтон-стріт, не зважаючи на пожвавлений рух автомобілів і невтомне гупання стереосистем. На розі перейшла дорогу, і навіть вищання шин автівки, що зупинилася за метр від неї, потурбувало менше, ніж побачене зранку в залі для аутопсії.

Медея.

Авжеж, це просто збіг. Так, тривожний, але що ще це може бути? Найвірогідніше, картуш навіть дав не точний переклад. Каїрські торговці дрібничками розкажуть будь-яку казку, сподіваючись прибрати до рук ваші долари. Помахайте перед ними грошима - і вони нахабно присягатимуться, що сама Клеопатра була нічого не вартою нікчемою. Можливо, гравіювальника попросили написати Медді, Мелоді чи Мейбел. Значно менш імовірно, що ієрогліфи мали значити Медея, - поза контекстом грецької трагедії це ім'я майже не використовувалося.

Вона здригнулася від ревіння клаксона, озирнулася й побачила, що за нею повзе чорний пікап. Вікно опустилося, й молодий чоловік гукнув:

- Гей, красунечко, підвезти тебе? У мене на колінах багато місця!

Один грубий жест із використанням середнього пальця показав усе, що вона думала про цю пропозицію. Юнак зареготав, і пікап рвонув із місця, плюючись вихлопом. Очі Джозефіни все ще сльозилися від диму, коли вона піднялася сходами до свого будинку. Зупинилася біля поштових скриньок, покопирсалася в сумочці, шукаючи ключ, і раптом зітхнула.

Підійшла до дверей квартири 1а й постукала.

Двері відчинилися, визирнув лупатий прибулець.

– Ще не знайшли ключі? – спитав він.

– Містере Гудвін? Це ж ви, правда?

– Що? О, перепрошую. Старі очі вже не ті, без окулярів робокопа ті гвинтики й не розгледіти.

Наглядач будинку зняв величезні збільшувальні окуляри, і лупатий прибулець перетворився на цілком звичайного чоловіка за шістдесят: неслухняні пасма сивого волосся стирчали у нього на голові, мов мініатюрні ріжки.

– То що, ключів так і немає?

– Певно, я їх десь на роботі поклала. Змогла зробити копії ключів від авто та квартири, але...

– Розумію. Хочете новий поштовий ключ, так?

– Ви казали, що мали змінити замок.

– Зранку змінив. Заходьте, дам вам новий ключ.

Джозефіна нерішуче пішла за ним до квартири. Якщо вже опиняєшся у лігві містера Гудвіна, може й пів години минути, перш ніж утечеш. Жильці називали його містером Гудгвинтом, і причини цього ставали очевидні з порога вітальні, точніше, того, що мало б бути вітальнею. То був справжній палац майстра на всі руки: усі горизонтальні поверхні були вкриті старими фенами, радіоприймачами – різноманітною електронікою на різних етапах розбирання чи перезбирання. «Просто хобі, – якось сказав він їй. – І не треба нічого викидати. Я усе полагоджу!»

Тільки от треба зачекати років із десять, поки в нього руки дійдуть.

– Сподіваюся, ключі таки знайдуться, – сказав Гудвін, проводячи її повз десятки ремонтних проектів, на яких збирався пил. – Я нервую, думаючи про те, що десь так просто лежать ключі від квартири. У світі нині повно шахраїв. Знаєте, як каже містер Любін?

– Ні.

Вона не хотіла знати, що з цього приводу мав сказати набурмосений містер Любін, її сусід.

– Він бачив чорне авто, яке кружляло біля нашого будинку. Щодня по обіді проїздить повз, дуже повільно, і чоловік за кермом сидить.

– Може, просто шукає, де припаркуватися. Я саме тому майже не їжджу машиною. Мало того, що пальне дороге, ще й шукай потім, де стати.

– Містер Любін такі штуки відчуває. Знаєте, що він колись шпигуном був?

Джозефіна засміялася.

– Думаєте, це правда?

– А чому б ні? Ну навіщо йому про щось таке брехати.

«Ви не уявляєте, про що іноді брешуть люди».

Містер Гудвін висунув шухляду, яка голосно задзеленчала, і дістав ключ.

– Тримайте. Мушу взяти з вас сорок п'ять баксів за заміну замка.

– Можете додати до рахунку за житло?

– Авжеж. – Він широко усміхнувся. – Я вам довіряю.

«Я – остання, кому варто довіряти». Жінка розвернулася, щоб піти.

– О, заждіть. У мене тут знову ваша пошта.

Чоловік підійшов до захарашеного обіднього столу, взяв стос листів та паунок, перев'язані гумкою.

– Поштар не зміг просунути це до скриньки, тож я й сказав, що передам вам. – Він кивнув на паунок. – Бачу, щось іще у «L.L.Bean» замовили, еге ж? Подобаються вам вони.

– Так. Дякую, що взяли мою пошту.

– То ви там одяг купуєте, чи всяке туристичне знаряддя?

– Переважно одяг.

– І все пасує? Навіть отак, через пошту?

– Мене влаштовує. – Натужно посміхаючись, Джозефіна пішла до виходу, поки він не почав розпитувати, де вона купила спідню білизну. – До побачення.

– От мені обов'язково треба поміряти, перш ніж купити одяг. Ніколи нічого годящого через пошту не приходило.

– Завтра принесу вам чек за квартиру.

– І пошукайте ще ключі, гаразд? Нині треба бути обачним, особливо такий гарній дівчині, яка живе сама. Погано буде, якщо ключі опиняться у якогось зловмисника.

Вона вискочила за двері, рушила вгору сходами.

– Заждіть! – гукнув містер Гудвін. – Ще дещо, мало не забув. У вас є знайома на ім'я Джозефіна Соммер?

Жінка завмерла на сходах, стискаючи згорток пошти, заціпеніла. Повільно розвернулася до нього.

– Перепрошую?

– Поштар питав, чи то не ви, то я йому сказав, що ваше прізвище – Пульчілло.

– Чому... чому він про це питав?

– Бо прийшов лист із вашою адресою, але на прізвище Соммер, не Пульчілло. Він подумав, що це може бути ваше дівоче прізвище, чи щось таке. Я йому сказав, що ви, власне кажучи, незаміжня. Та все ж адреса на листі ваша, а Джозефін тут не так багато, тож я й подумав, що лист таки ваш. Тому й поклав його до вашої пошти.

Вона сковтнула. Пробелькотіла:

– Дякую.

– То це таки ви?

Джозефіна не відповіла. Продовжила підніматися сходами, хоч і знала, що він дивиться на неї в очікуванні відповіді. Поки він знову щось не запитав, пірнула у свою квартиру й зачинила двері.

Вона стискала пошту так міцно, що відчувала, як об неї б'ється серце. Зірвала гумку, кинула пошту на низький столик. Конверти й глянцеві каталоги розлетілися по стільниці. Відсунувши пакунок, вона копирсалася у пошті, поки не помітила конверт із написом «ДЖОЗЕФІНІ СОММЕР», зробленим незнайомою рукою. Марка бостонська, але зворотної адреси не було.

«Хтось у Бостоні знає це ім'я. Що ще вони про мене знають?»

Вона довго сиділа, не розкриваючи конверта, страшачись його вмісту. Страшачись того, що щойно розкриє його – і життя зміниться. У цю останню мить вона ще могла побути Джозефіною Пульчілло, тихою молодою жінкою, яка не розповідала про своє минуле. Археологинею з низькою зарплатнею, яка була рада сховатися у фондах музею Кріспіна, закопавшись у шматочки папірису та уривки тканини.

«Я була обачна, – подумала вона. – Так ретельно стежила, щоб не піднімати голови, не зводити очей із роботи, але минуле все одно мене наздогнало».

Джозефіна глибоко вдихнула й нарешті розірвала конверт. Усередині була записка з чотирма словами, написаними великими друкованими літерами, – вони повідомляли те, що вона й без того знала.

ПОЛІЦІЯ ТОВІ НЕ ДРУГ

Екскурсоводка музею Кріспіна здавалася не менш старовинною за експонати у вітринах. Сиву карлицю було заледве видно за стійкою рецепції, і звідти вона проголосила:

– Перепрошую, але ми відчиняємося рівно о десятій. Якщо буде ваша ласка повернутися за сім хвилин, тоді я й продам вам квитки.

– Ми не відвідувачі, – сказала Джейн. – Поліція Бостона. Я детектив Ріццолі, а це – детектив Фрост. Містер Кріспін чекає на нас.

– Мене не поінформували.

– Він тут?

– Так. Вони з міс Дюк мають зустріч нагорі, – відповіла жінка, наголошуючи на «міс» замість «міз», немов підкреслюючи, що в цій будівлі досі прийняті старомодні правила етикету[4 – Звертання міз (Ms.) наразі вживається як нейтральне, без підкреслення шлюбного статусу жінки, на відміну від міс та місіс.]

Вона вийшла з-за стійки, відкриваючи картату плісировану спідницю й гігантські ортопедичні туфлі. На білій бавовняній блузі був іменний бейдж: «MISIS VILLEBRANDT, ЕКСКУРСОВОДКА».

– Я проведу вас до його кабінету. Але спершу мушу замкнути касу. Сьогодні знову очікуємо на велику кількість відвідувачів, не хочу залишати її без уваги.

– О, та ми знайдемо дорогу, – сказав Фрост. – Тільки скажіть, де його кабінет.

– Я не хочу, щоб ви заблукали.

Фрост усміхнувся їй чарівною посмішкою, призначеною для літніх пань.

– Я був бойскаутом, мем. Обіцяю, ми не заблукаємо.

Та на місіс Віллебрандт його чари не подіяли. Вона з підозрою глянула на нього крізь окуляри у сталевій оправі.

– Третій поверх, – мовила нарешті. – Можете поїхати ліфтом, але це буде дуже повільно.

І вказала на чорну клітку, радше схожу на старовинну пастку, аніж на ліфт.

– Підемо сходами, – вирішила Джейн.

– Тоді пройдіть прямо через головну галерею.

Однак пройти «прямо» у цій будівлі було непросто. Коли Джейн та Фрост опинилися у галереї першого поверху, перед ними був лабіринт вітрин. У першій вітрині містилася воскова скульптура джентльмена дев'ятнадцятого століття у повний зріст, убраного у вишуканий вовняний костюм із жилетом. В одній руці він тримав компас, у другій стискав пожовклу мапу. Хоча він стояв обличчям до них, очі чоловіка дивилися деінде, зосередившись на якійсь далекій примарній цілі, помітній лише йому.

Фрост нахилився, прочитав табличку біля ніг джентльмена:

– «Доктор Корнеліус М. Кріспін, мандрівник та науковець, 1830–1912 рр. Скарби, які він привіз додому з усього світу, стали початком музейної колекції Кріспіна». – Детектив випростався. – Ого. Уяви собі офіційну професію – «мандрівник».

– «Багатій» буде точніше. – Джейн перейшла до наступної вітрини, де під лампочками мерехтіли золоті монети. – О, поглянь. Пишуть, що із царства Креза.

– Ось це був багатій.

– Тобто Крез насправді жив? Я думала, що це казковий персонаж.

Вони підійшли до наступної вітрини, повної кераміки та глиняних фігурок.

– Це шумерські, круто, – захоплено сказав Фрост. – Знаеш, дуже старі штуки. Коли Еліс повернеться, приведу її сюди. Музей їй сподобається. Дивно, що я ніколи про нього не чув.

– Тепер про нього чули всі. Убивство – найкращий спосіб опинитися на мапі.

Детективи все далі заглиблювалися у лабіринт вітрин, проминаючи грецькі й римські мармурові бюсти, іржаві мечі й сяючі коштовності, і стара дерев'яна підлога рипіла у них під ногами. У галерею було напхано стільки вітрин, що проходи між ними нагадували вузькі провулки, і кожен поворот приносив нову несподіванку, новий скарб, який вимагав уваги.

Нарешті вони вийшли на відкрите місце біля сходів. Фрост почав підніматися на другий поверх, але Джейн за ним не пішла. Її манило до вузьких дверей, облямованих штучним камінням.

– Ріццолі? – озирнувся до неї напарник.

– Зажди хвилинку, – сказала вона, дивлячись на звабливе запрошення на перетинці над дверима: «ЗАХОДЬТЕ. ОПИНІТЬСЯ У ЗЕМЛІ ФАРАОНІВ».

Вона не могла цьому опиратися.

За дверима було приміщення з таким тьманим освітленням, що вона мусила зачекати, доки очі до нього звикнуть. Поволі кімната наповнилася дивами.

– Ого, – видихнув Фрост, який пішов слідом за нею.

Детективи стояли в єгипетському усипалищі, стіни якого вкривали ієрогліфи та поховальні малюнки. Потайні прожектори м'яко освітлювали коштовності з гробниць. Ріццолі побачила саркофаг, роззявлений, наче в очікуванні на свого вічного мешканця. З кам'яної поховальної урни хитро дивилася вирізьблена голова шакала. На стіні висіли поховальні маски – розмальовані обличчя моторошно витріщалися темними очима. За склом лежав сувій папірусу, розгорнутий на цитаті з «Книги мертвих».

Біля дальньої стіни стояла порожня скляна вітрина. Завбільшки з труну.

Зазираючи у неї, Джейн побачила фото мумії в ящику і табличку, на якій від руки було написано: «МАЙБУТНЄ МІСЦЕ СПОЧИНКУ МАДАМ ІКС. ЧЕКАЙТЕ НА ЇЇ ПРИБУТТЯ!»

Мадам Ікс ніколи вже сюди не прибуде, але вона зробила свою справу – привабила до музею натовпи відвідувачів, юрби допитливців, що прагнуть нездорового захвату й хоч побіжного погляду на смерть. Але один шукач гострих відчуттів пішов іще далі. Йому вистачило збоченості, щоб створити мумію – випатрати жінку, просолити усі порожнини, посипати спеціями. Загорнути її у лляні бинти, шар за шаром, як павук обплітає безпорадну жертву шовковими нитками. Джейн дивилася у порожню вітрину й уявляла перспективу вічності у цій скляній труні. Кімната раптом здалася затісною, позбавленою повітря, груди стиснуло, наче це вона була замотана з голови до ніг, і це її душили й стискали бинти. Вона метушливо намацала верхній гудзик блузки, щоб ослабити комір.

– Вітаю, детективи?

Джейн спантеличено озирнулася й побачила у вузьких дверях силует жінки. Вона була вбрана у костюм зі штанами, який вдало облягав струнку фігуру, і коротке світле волосся сяяло, наче німб.

– Місіс Віллебрандт повідомила про ваш прихід. Ми чекали нагорі, і я подумала, що ви могли заблукати.

– У вас тут дуже цікавий музей, – озвався Фрост. – Не стрималися, вирішили трохи роздивитися.

Коли Джейн із Фростом вийшли з експозиції гробниці, жінка по-діловому потиснула їм руки. У краще освітленій головній галереї Джейн побачила, що це вродлива білявка років сорока – на століття молодша за екскурсоводку з рецепції.

– Я Деббі Джок, одна з місцевих волонтерок.

– Детектив Ріццолі, – відрекомендувалася Джейн. – А це – детектив Фрост.

– Саймон чекає у кабінеті, проходите за мною.

Деббі розвернулася й повела їх угору сходами; стильні човники на підборах цокали потертою підлогою. На другому поверсі Джейн знову відволіклася на цікавий експонат: опудало ведмеда грізлі шкірилося на них, наче готове розірвати будь-кого, хто підніметься нагору.

- Його підстрелив один із прашурів містера Кріспіна? - запитала Джейн.

- О... - Деббі неохвально озирнулася на нього. - Це Великий Бен. Треба перевірити, але, здається, Саймонів батько привіз його з Аляски. Я сама тільки знайомлюся з колекцією.

- Ви тут новенька?

- Із квітня. Шукаємо нових волонтерів - якщо раптом у вас є такі знайомі. Особливо потребуємо молоді, для роботи з дітьми.

Джейн не могла відвести погляду від смертельних pazурів ведмеда.

- Я думала, це археологічний музей, - сказала вона. - Як сюди пасує ведмідь?

- Насправді це музей загального профілю, тому нам так важко себе рекламувати. Більшу частину колекції зібрали п'ять поколінь Кріспінів, але ми маємо й сторонні пожертви. На другому поверсі - чимало тварин з іклами й pazурами. Дивно, але саме там зрештою завжди опиняються діти. Люблять витріщатися на хижаків, зайчики для них нудні.

- Зайчики тебе не вб'ють, - зауважила Джейн.

- Можливо, саме в цьому справа. Ми любимо, коли нас лякають, чи не так?

Деббі розвернулася й рушила далі сходами.

- А що на третьому поверсі? - запитав Фрост.

- Ще зали, я вам покажу. Використовуємо їх для тимчасових виставок.

- То ви збираєте нові експонати?

- О, немає потреби щось збирати. У фондах стільки всього, що, певно, можна щомісяця змінювати експозицію протягом двадцяти років - і жодного разу не повторитися.

- То що там зараз?

- Кістки.

- Тобто людські?

Деббі глянула на нього трохи здивовано.

- Авжеж. Як іще привабити увагу безнадійно пересиченої публіки? Можна показати їм найвитонченішу вазу династії Мінь чи персидську ширму, вирізьблену зі слонової кістки, а вони розвернуться й підуть просто до людських решток.

- Де ж беруться ті кістки?

– Можете мені довіритися, ці мають усі потрібні документи. Один із Кріспінів привіз їх із Туреччини сто років тому. Не пригадую, хто саме, – певно, Корнеліус. Доктор Робінсон вирішив, що час дістати їх зі сховища й показати відвідувачам. Це виставка, присвячена старовинним поховальним обрядам.

– Ви говорите як археологиня.

– Я? – Деббі засміялася. – Я просто маю вільний час і люблю красиві речі. І вважаю, що музеї варто підтримувати. Бачили виставку внизу? Окрім опудал хижаків, ми маємо чимало скарбів, які варто побачити. Саме на них мав би зосередитися музей, не на ведмедах, але мусиш давати публіці те, чого вона хоче. Тому ми покладали такі надії на Мадам Ікс. Вона принесла б грошей бодай на постійне опалення.

Вони дійшли до третього поверху й заглибилися в експозицію «Прадавні цвинтарі». Джейн побачила скляні вітрини з розкладеними на піску людськими кістками, немовби їх щойно відкопали археологи. Деббі прокрокувала повз них, а от Джейн зрозуміла, що відстає, бо не може не дивитися на скелети у позі зародка, на кістляві руки мертвої матері, що з любов'ю огортають фрагментовані рештки дитини. Дитина була не старша за Реджину, її власну дочку. «Тут ціле селище мертвих, – подумала Ріццолі. – Яка людина так брутально викидатиме їх із місць спочинку і відправлятиме у чужу землю, де на них витріщатимуться? Чи відчував прашур Саймона Кріспіна хоч краплю провини, дістаючи кістки з могил?» Старі монети, мармурові статуї, людські рештки – родина Кріспінів до всього ставилася однаково. Вони збирали і виставляли все, наче трофеї.

– Детективи? – озвалася Деббі.

Залишаючи позаду мовчазних мерців, Джейн із Фростом пішли слідом за нею до кабінету Саймона Кріспіна.

Чоловік, який чекав на них, здавався значно крихкішим, ніж можна було сподіватися. Тонке біле волосся полисіло до окремих невагомих пасм, руки й голову вкривали коричневі вікові плями. Утім пронизливі блакитні очі сяяли широкою зацікавленістю, коли він потискав руки своїм гостям.

– Дякую, що погодилися зустрітися з нами, містере Кріспін, – сказала Джейн.

– Хотів би я відвідати розтин, – мовив він. – Та стегно після операції загоїлося не до кінця, і я досі шкутильгаю з ціпком. Прощу, сідайте.

Джейн роззирнулася: у кімнаті стояв масивний дубовий стіл та крісла, оббиті обшарпаним зеленим оксамитом. Темна дерев'яна обшивка та венеційські вікна нагадували про джентльменський клуб із минулих років, де шляхетні чоловіки потягували б шеррі. Однак, як і на решті будинку, час позначився й на кабінеті. Перський килим витерся мало не до ниток, а пожовклим томам у відкритій книжковій шафі на вигляд було років по сто.

Джейн сіла в одне з оксамитових крісел, наче применшена велетенськими меблями, – дівчинка, яка бавиться у королеву. Фрост теж опустився в

крісло, але вигляд на оксамитовому троні мав не королівський – здавалося, що в нього закріп.

– Ми зробимо все можливе, щоб допомогти вам у розслідуванні, – сказав Саймон. – Доктор Робінсон проводить усі щоденні операції. Боюсь, я після перелому не надто корисний.

– Як це сталося? – запитала Джейн.

– Упав у яму на розкопках у Туреччині. – Він побачив, як Ріццолі підняла брову, й усміхнувся. – Так, навіть у віці вісімдесяти двох років я працював у полі. Ніколи не був застільним археологом. Вважаю: якщо не забрудниш руки, то ти просто дилетант.

Презирство в останніх словах не залишало сумнівів щодо того, якої він був думки про таких любителів.

Деббі сказала:

– Ви незчуєтесь, як повернетеся в поле, Саймоне. У вашому віці рани гояться довго.

– Я не маю часу. Поїхав із Туреччини сім місяців тому, і боюсь, що розкопки перетворилися на повний безлад. – Він зітхнув. – Але такого безладу, як тут, там не буде.

– Припускаю, доктор Робінсон розповів вам про те, що ми знайшли вчора на розтині, – сказала Джейн.

– Так. І сказати, що ми були шоковані, – не сказати нічого. Музей не хотів такої уваги.

– Сумніваюся, що її хотіла Мадам Ікс.

– Я навіть не знав, що у нашій колекції є мумія, аж поки Ніколас не знайшов її на інвентаризації.

– Він сказав, що це було в січні.

– Так. Скоро після того, як мені прооперували стегно.

– Як музей міг загубити таку цінність, як мумія?

Кріспін трохи зніяковіло усміхнувся.

– Відвідайте будь-який музей із великою колекцією – і, цілком імовірно, знайдете такі ж хаотичні фонди, як наш. Музею сто тридцять років. За цей час під його дахом працювало більше дюжини кураторів, сотні стажерів, екскурсоводів та волонтерів. Польові нотатки губляться, документи теж, експонати перекладають із місця на місце. Тож не дивно, що ми здатні загубити те, що маємо. – Він зітхнув. – Боюсь, найбільша частка провини лежить на мені.

– Чому?

- Я надовго лишив усі дрібні нюанси повністю в руках доктора Вільяма Скотта-Керра, нашого колишнього куратора. Сам подовгу був за кордоном і не знав, що в цей час відбувається вдома. Але місіс Віллебрандт бачила, як йому стає гірше. Як він починає плутати папери чи ставити не ті таблички у вітринах. Зрештою він став такий забудькуватий, що навіть найпростіші інструменти не міг визначити. Трагедія в тому, що колись цей чоловік був блискучим польовим археологом, який працював по всьому світу. Місіс Віллебрандт написала мені про своє занепокоєння, і коли я приїхав додому, то побачив, що у нас великі проблеми. Мені не вистачило сміливості негайно його звільнити, і, як виявилось, це було й непотрібно. Його збила машина, тут, біля будинку. Йому було лише сімдесят чотири, але це, певно, на краще, зважаючи на похмурий прогноз.

- Альцгеймер? - запитала Джейн.

Саймон кивнув.

- Перші ознаки з'явилися років за десять до того, але Вільям добре їх приховував. Колекція залишилася у повному безладі. Ми й не знали, як усе погано, поки я три роки тому не найняв доктора Робінсона, і він виявив, що бракує реєстрів надходжень - не міг знайти документи на кілька ящиків у підвалі. Коли він у січні відкрив ящик із Мадам Ікс, то й гадки не мав, що всередині. Повірте, ми всі були ошелешені. Навіть не здогадувалися, що в колекції колись була мумія.

- Міс Дюк розповіла, що більша частина колекції - ваша родинна, - мовив Фрост.

- П'ять поколінь Кріспінів особисто вправлялися з лопатами й щітками. Колекціонування - наша родинна пристрасть. На жаль, це доволі дороге задоволення, і цей музей всмоктав усе, що лишилося від мого спадку. - Чоловік знову зітхнув. - Тож маємо те, що маємо, - брак фінансування і залежність від волонтерів і спонсорів.

- Чи могла Мадам Ікс опинитися тут саме так? Через спонсорів? - спитав Фрост.

- Іноді нам справді дарують артефакти, - підтвердив Саймон. - Люди хочуть дати безпечну домівку старожитностям, про які не можуть подбати самотужки. Або ж прагнуть, щоб їхнє ім'я опинилося на табличці у постійній експозиції, на видноті. Ми приймаємо практично все.

- Але записів про отримання мумії не маєте?

- Ніколас нічого не знайшов. Повірте, він шукав. Це стало його місією. У березні ми найняли Джозефіну допомогти з дослідженням Мадам Ікс, і вона так само не змогла відстежити походження мумії.

- Можливо, Мадам Ікс додалася до колекції, коли куратором був доктор Скотт-Керр, - сказала Деббі.

- Той, що з Альцгеймером, - уточнила Джейн.

- Так. І він міг переплутати папери. Це щось пояснило б.

- Схоже на вірогідну теорію, - сказала Ріццолі. - Але маємо розглянути й інші. Хто має доступ до ваших фондів?

- Ключі зберігаються на рецепції, тож доступ є, в принципі, у всього колективу.

- Тобто хто завгодно зі співробітників міг покласти туди Мадам Ікс?

На мить запала тиша. Деббі з Саймоном презирнулися, його обличчя спохмурніло.

- Мені не подобається ваш натяк, детективе.

- Це логічне запитання.

- Ми - поважна установа, із чудовим штатом, переважно волонтерським, - сказав Саймон. - Наші екскурсоводи, студенти-стажери... вони всі тут, бо віддані справі.

- Я не ставлю під сумнів чийсь відданість. Просто хочу знати, хто мав доступ туди.

- Ви насправді питаєте, хто міг підкласти у фонди мертве тіло.

- Мусимо розглянути такий варіант.

- Повірте, серед моїх працівників немає вбивць.

- Чи можете ви бути абсолютно впевнені у цьому, містере Кріспін?

Джейн запитала тихо, але її погляду неможливо було уникнути. Вона бачила, що це запитання його стурбувало. Адже вона змусила його визнати жакливу можливість: хтось із тих, кого він знав, нині чи в минулому, міг принести смерть у цей гордий бастион науки.

- Перепрошую, містере Кріспін, - нарешті сказала Ріццолі. - Найближчим часом тут може бути трохи хаотично.

- Що ви маєте на увазі?

- Якимось чином у вашому музеї опинилося мертве тіло. Можливо, його вам подарували з десяток років тому, а може, підклали нещодавно. Проблема в тому, що ви не маєте документів. Навіть не знаєте, що ще є у вашій колекції. Нам доведеться проглянути ваші фонди.

Саймон зачудовано похитав головою.

- І що ви думаєте там знайти?

Ріццолі не відповіла. У цьому не було потреби.

– Невже це так необхідно? – спитав Ніколас Робінсон. – Обов’язково саме таким чином?

– Боюся, що так? – відповіла Джейн, простягаючи йому ордер на обшук.

Поки археолог читав ордер, вона стояла поряд із ним у компанії трьох чоловіків-детективів. Нині вони з Фростом привезли на обшук також детективів Тріппа та Кроу, і всі чекали, поки Робінсон до болю довго вивчав документ. Нетерплячий Даррен Кроу голосно зітхнув, Джейн кинула на нього роздратований погляд, який наче казав «охолонь» – нагадування про те, що в цій команді головною була вона, і йому слід знати своє місце.

Робінсон насупився, дивлячись на ордер.

– Ви шукаєте людські рештки? – Він підняв очі на Ріццолі. – Ну, звісно ж, ви їх тут знайдете. Це ж музей. І запевняю вас, кістки з третього поверху – старезні. Якщо хочете, щоб я показав вам відповідні докази по зубах...

– Нас цікавить те, що зберігається у фондах. Якщо відчините оці двері, саме й почнемо шукати.

Археолог зиркнув на інших детективів і помітив лом у руках детектива Тріппа.

– Я не дозволю вам так просто ламати ящики! Можете пошкодити безцінні артефакти!

– Ви маєте змогу спостерігати й давати поради. Але, будь ласка, нічого не торкайтеся й не перекладайте на інше місце.

– Чому ви робите з цього музею місце злочину?

– Нас турбує те, що Мадам Ікс може виявитися не єдиним сюрпризом у вашій колекції. А тепер, будь ласка, пройдіть із нами до підвалу.

Робінсон сковтнув і подивився на старшу екскурсоводку, яка спостерігала за суперечкою.

– Місіс Віллебрандт, можете зателефонувати Джозефіні, щоб вона прийшла негайно? Вона мені потрібна.

– За п’ять десятя, докторе Робінсон. Скоро відвідувачі прийдуть.

– Сьогодні музей буде зачинено, – сказала Джейн. – Краще, щоб журналісти не знали, що відбувається. Тож зачиніть, будь ласка, вхідні двері.

Місіс Віллебрандт відверто проігнорувала наказ, не зводячи очей із куратора.

- Докторе Робінсон?

Той утомлено зітхнув.

- Схоже, ми не маємо вибору. Прошу, робіть, як каже поліція.

Він висунув шухляду столу на рецепції, взяв ключі й повів детективів повз воскову статую доктора Корнеліуса Кріспіна, повз мармурові грецькі й римські бюсти, до сходів. Десяток рипливих сходинок привели їх до підвалу.

Там Робінсон зупинився. Розвернувся до Джейн:

- Мені потрібен адвокат? Я підозрюваний?

- Ні.

- То кого ви підозрюєте? Хоч це можна мені сказати.

- Це може бути справою тих, хто був тут до вас.

- Задовго до?

- Йдеться про попереднього куратора.

Робінсон стривожено засміявся.

- Той бідолашний мав хворобу Альцгеймера. Ви ж не думаете, що старий Вільям зберігав тут мерців?

- Двері, докторе Робінсон.

Хитаючи головою, він відчинив двері. З них війнуло прохолодним сухим повітрям. Вони увійшли до кімнати, і Джейн почула, як стривожено перешіптуються інші детективи від погляду на величезне сховище, заповнене ящиками, складеними рядами заввишки аж до стелі.

- Будь ласка, зачиніть двері, якщо можна, - сказав Робінсон. - Це місце з контрольованим кліматом.

- Ого, - сказав детектив Кроу. - Потрібна ціла вічність, щоб усе це продивитися. Що взагалі лежить у цих ящиках?

- Інвентаризація проведена більше ніж наполовину, - сказав Робінсон. - Якби ви дали нам ще кілька місяців завершити її, ми змогли б сказати, що міститься в кожному з ящиків.

- Кілька місяців - це чимало.

- На огляд оцих рядів, аж до задніх полиць, у мене пішов рік. За їхній вміст я ручаюся особисто. Але ті ящики позаду я ще не розкривав. Це повільний процес, вимагає обережності й документування усього. Там є речі, яким по кількасот років, і вони можуть бути дуже крихкі.

- Навіть у контрольованому кліматі? - перепитав Тріпп.

- Кондиціонування встановили лише у шістдесятих роках.

Фрост указав на нижній ящик у стосі.

- Гляньте на маркування з датою. «1873. Сіам».

- От бачите? - глянув Робінсон на Джейн. - Там можуть бути скарби, які сотню років не розпаковувалися. Я збирався систематично пройти по всіх ящиках і все задокументувати.

Він помовчав.

- Але тоді знайшов Мадам Ікс, тож інвентаризація стала на паузу. Інакше ми просунулися б далі.

- Де ви знайшли її? - спитала Джейн. - У якій секції?

- У цьому ряду, біля стіни. - Археолог махнув на дальній край підвалу. - Вона була аж унизу.

- Проглянули ящики, які були вище?

- Так. У них - речі, отримані у 1910-х роках. Артефакти з Оттоманської імперії, плюс трохи китайських сувоїв та кераміки.

- Десяті роки? - Ріццолі подумала про досконале пломбування мумії, про амальгаму в зубі. - Мадам Ікс майже стовідсотково сучасніша.

- То як вона опинилася під давнішими ящиками? - спитав детектив Кроу.

- Вочевидь хтось тут усе переставив, - сказала Джейн. - Так, щоб до неї було менше доступу.

Роззираючись у цій печері, Ріццолі думала про мавзолей, у якому поховали її бабусю, - мармуровий палац, на кожній стіні в якому були вибиті імена тих, хто покоївся у криптах. «Чи не на це я дивлюся зараз? Мавзолей, повний безіменних жертв?» Вона пройшла до дальнього краю підвалу, де знайшли Мадам Ікс. У цій частині фондів дві лампочки над головою перегоріли, тож куток приміщення поринув у темряву.

- Почнемо шукати звідси, - сказала вона.

Фрост та Кроу разом зняли зі стосу верхній ящик, опустили на підлогу. На кришці було надряпано: «РІЗНЕ, КОНГО». Фрост піддів кришку ломом, і від першого ж погляду на вміст ящика відсахнувся, врізавшись у Джейн.

- Що там? - запитала вона.

Даррен Кроу раптом засміявся. Потягнувшись до ящика, дістав дерев'яну маску, приклав до обличчя.

- Бу!

- Обережніше з цим! - утрутився Робінсон. - Це цінні речі.

- І до дідька моторошні, - пробуркотів Фрост, дивлячись на гротескні риси, вирізьблені у дереві.

Кроу відклав маску, дістав одну із зібганих газет, якими був перекладений вміст ящика.

- Лондонська «Таймс», 1930 рік. Я б сказав, що цей ящик точно старший за нашого злочинця.

- Я мушу запротестувати, - сказав Робінсон. - Ви торкаєтеся речей, забруднюєте їх. Вам усім слід одягнути рукавички.

- Може, зачекаєте у коридорі, докторе Робінсон? - сказала Джейн.

- Ні, не збираюся. Я відповідальний за безпеку цієї колекції.

Вона розвернулася до нього. Хай яким спокійним здавався археолог, він уперто відстоював своє і, коли Джейн пішла на нього, люто кліпав на неї з-за окулярів. Якби Ніколас Робінсон мав сутичку з офіцером поліції за межами музею, він, певно, відповідав би їй з повагою. Але тут, на власній території, захищаючи свою цінну колекцію, він, здавалося, готовий вступити у бій.

- Ви копирсаєтеся тут, мов дикі звірі, - кипів Робінсон. - Чому ви вважаєте, що тут можуть бути ще тіла? Які люди, на вашу думку, взагалі працюють у музеях?

- Не знаю, докторе Робінсон, от, власне, намагаюся виявити.

- То спитайте мене. Поговоріть зі мною, замість трошити ці ящики. Я знаю музей, знаю тих, хто тут працює.

- Ви лише три роки як куратор, - завважила Джейн.

- А ще стажувався тут улітку, коли вчився у коледжі. Знав доктора Скотта-Керра, і від нього не могло бути жодної шкоди.

Він люто зиркнув на Кроу, який саме виловив вазу з відкритого ящика.

- Гей! Цій речі щонайменше чотири сотні років! Ставтеся до неї з повагою!

- Певно, час нам із вами вийти звідси й поговорити, - сказала Ріццолі.

Робінсон стривожено подивився на трьох детективів, які почали відкривати черговий ящик, і, вагаючись, пішов слідом за Джейн із підвалу, до галереї першого поверху. Вони стояли біля єгипетської виставки, і вхід до несправжньої гробниці височів над ними.

- Коли саме ви тут стажувалися, докторе Робінсон? - запитала Джейн.

- Двадцять років тому, на третьому та четвертому курсі. Коли Вільям був куратором, він намагався щоліта залучати одного-двох студентів коледжів.

- Чому зараз стажерів немає?

- У бюджеті бракує коштів на їхні витрати, тож привабити сюди студентів майже неможливо. До того ж замолоду зазвичай краще працювати в полі, з юнаками твого віку, а не бути прикутим до старої порохнявої будівлі.

- Що ви пам'ятаєте про доктора Скотта-Керра?

- Він мені подобався, - відповів Робінсон, і спогад засвітив усмішку на його вустах. - Навіть тоді він був трохи забудькуватий, але завжди приємний, завжди щедрий на увагу. Одразу ж поклав на мене неабияку відповідальність, і це було найкращим досвідом, який я взагалі отримував. Навіть якщо зрештою з цього вийшло саме розчарування.

- Чому?

- Завищені очікування. Я думав, що зможу отримати таку ж роботу, коли захищу докторську.

- І не вийшло?

Він похитав головою.

- Зрештою працював чорноробом.

- Це як?

- Археолог за контрактом. Нині, здобувши ступінь з археології, тільки таку роботу й можеш дістати. Вони це називають «менеджментом культурних ресурсів». Я працював на будівництві й на військових базах, копав тестові ями, шукаючи ознаки історичної цінності, перш ніж у справу підуть бульдозери. Це робота тільки для молоді. Жодних переваг, живеш на валізах, і на спину з колінами впливає погано. Тож, коли Саймон зателефонував мені три роки тому й запропонував цю роботу, я з радістю відклав лопату, хай і заробляю тут менше, ніж у полі. Це, власне, пояснює те, чому ця посада так довго була вакантна після смерті доктора Скотта-Керра.

- Як музей може працювати без куратора?

- Звучить неймовірно, але керувати виставою береться хтось типу місіс Віллебрандт. Вона роками залишала одну й ту саму експозицію у тих же порохнявих вітринах. - Він зиркнув на рецепцію і прошепотів: - Знаєте, вона сама аніскільки не змінилася з часів мого стажування. Ця жінка уже народилася древньою.

Джейн почула кроки на сходах, розвернулася й побачила, що з підвалу до них трюхикає Фрост.

- Ріццолі, ходи сюди, подивися.

- Що знайшли?

- Точно не знаю.

Вони з Робінсоном слідом за Фростом спустилися назад до фондів. Підлога була засипана тирсою там, де детективи обшукали ще кілька ящиків.

- Ми намагалися зняти ось цей, я сперся на стіну - і вона наче подалася під моім плечем, - розповідав детектив Тріпп. - А тоді я помітив ось це. - Він вказав на цеглини. - Кроу, посвіти сюди, щоб усім було видно.

Кроу спрямував промінь ліхтаря на тепер вигнуту стіну, і Джейн спохмурніла. Одна з цеглин випала, і в отворі було видно лише чорноту.

- Там є простір, - сказав Кроу. - Ліхтарик навіть до стіни не добиває.

Джейн розвернулася до Робінсона.

- Що за цікаю стіною?

- Навіть не здогадуюся, - пробелькотів він, зачудовано дивлячись на вигнуту цеглу. - Завжди думав, що стіни тут надійні. Але ж і будівля така стара...

- Наскільки стара?

- Щонайменше сто п'ятдесят років. Так сказав водопровідник, який ремонтував убиральню. Знаєте, це колись була сімейна резиденція.

- Кріспінів?

- Вони жили тут у середині дев'ятнадцятого століття, потім родина перебралася до нового житла в Брукліні. Саме тоді тут і зробили музей.

- Куди виходить ця стіна? - запитав Фрост.

Робінсон трохи подумав.

- Думаю, що на вулицю.

- Тож іншого будинку по той бік немає.

- Ні, тільки дорога.

- Виберемо трохи цеглин і подивимося, що з того боку, - вирішила Джейн.

Археолог злякано подивився на неї.

- Якщо почнете діставати цеглу, усе може обвалитися.

- Але ж ясно, що це не опорна стіна, - сказав Тріпп. - Інакше вона вже завалилася б.

– Я хочу, щоб ви негайно зупинили це, – сказав Робінсон. – Мушу поговорити з Саймоном, перш ніж щось іще робити.

– То, може, зателефонуєте йому? – запропонувала Ріццолі.

Куратор вийшов, а детективи залишилися у підвалі – німа картина, присвячена виходу дійової особи. Щойно двері за ним зачинилися, Джейн розвернулася до стіни.

– Унизу цегла навіть не скріплена, просто складена шарами.

– То що тримає стіну згори? – запитав Фрост.

Ріццолі обережно витягла одну з цеглин, майже очікуючи, що решта покотяться за нею. Але стіна встояла. Вона глянула на Тріппа.

– Що скажеш?

– Нагорі має бути якась скоба, що скріплює верхню третину.

– Тоді нічого не станеться, якщо повитягати цеглини вниз, правда?

– Певно. Гадаю, що так.

Джейн знервовано хихотнула.

– Ти такий упевнений, Тріппе, це надихає.

Трое чоловіків стояли і дивились, як вона обережно витягала ще одну цеглину, і ще одну. Не могла не помітити, що детективи позадували, лишивши її під стіною саму. Утім, попри діру, яку вона розширила, споруда трималася. Заирнувши всередину, Джейн бачила лише чорноту.

– Кроу, дай свій ліхтарик.

Він передав їй ліхтарик.

Опустившись на коліна, Джейн посвітила в діру. Роздивилася грубу поверхню стіни за кілька метрів попереду. Повільно освітила її, а тоді різко зупинила промінь на ніші в стіні. На обличчі, що дивилося на неї з темряви.

Зойкнувши, вона відсахнулася.

– Що? – стривожився Фрост. – Що ти там побачила?

На мить Джейн відібрало мову. Серце калатало, вона дивилася в діру в цеглі – темне вікно у приміщення, яке зовсім не хотілося досліджувати, не після того, що вона побачила у тінях.

– Ріццолі?

Вона сковтнула.

- Час викликати судмедекспертів.

8

Мора не вперше потрапила до музею Кріспіна.

Кілька років тому, після переїзду до Бостона, вона знайшла його в одному зі списків туристичних атракцій міста. Тож одної холодної січневої неділі увійшла у парадні двері, очікуючи побачити звичний для вихідних натовп туристів, звичних роздратованих батьків, які тягнуть за собою знуджених дітей. Натомість вона опинилася у порожній будівлі із самотньою літньою жінкою на рецепції, яка взяла з Мори гроші за вхід і далі не звертала на неї уваги. Мора блукала сама похмурими галереями, поміж порохнявих вітрин, повних цікавинок з усього світу, та пожовклих табличок, які, схоже, ціле століття не оновлювалися. Слабка пічка не могла вигнати з будівлі холод, тож пальто й шарф вона не знімала.

За дві години вона вийшла звідти, пригнічена таким досвідом. Цей самотній візит наче символізував той період її життя. Не маючи друзів у новому місті, переживши розлучення, вона стала самотньою блукачкою холодними й похмурими пейзажами, де ніхто не зважав на неї, де про її існування навіть не знали.

Тож до музею Кріспіна вона не поверталася. Аж до сьогодні.

Увійшовши до будинку, вдихнувши запах старості, Мора відчула укол того ж пригнічення. Відколи вона тут була, минуло кілька років, однак пригнічення, яке спіткало її тоді, у січні, знову опустилося на плечі, нагадуючи, що життя не так уже й змінилося. Нехай вона тепер була закохана – все одно блукала сама по неділях. Особливо по неділях.

Однак сьогодні її уваги вимагала робота, тож вона спустилася слідом за Джейн до музейних фондів у підвалі. Детективи уже розширили отвір у стіні настільки, що в нього можна було протиснутися. Мора затрималася на вході, насупилася, дивлячись на купу цегли.

- Там безпечно? Ви впевнені, що стіна не обвалиться? – спитала вона.

- Зверху стоїть підпір, – пояснила Джейн. – Це мало здаватися цільною стіною, але гадаю, колись тут могли бути двері, що вели до прихованого приміщення.

- Прихованого? З якою метою?

- Щоб зберігати цінності? Складати алкоголь під час сухого закону? Хтозна. Навіть Саймон Кріспін і гадки не має про його призначення.

- Він знав про існування цієї камери?

– Каже, що малим чув оповідки про тунель, який сполучає цей будинок з іншим, через дорогу. Але це приміщення нікуди не веде. – Джейн передала їй ліхтарик і сказала: – Спочатку ви. Я за вами.

Мора схилилася перед отвором. Відчула погляди детективів, які мовчки спостерігали за нею, чекаючи на реакцію. Що б не таїлося в тій камері, воно збентежило їх, і через цю мовчанку судмедекспертка вагалася. Попереду нічого не було видно, але вона знала, що у темряві чатує щось лихе – щось було замкнене тут так довго, що саме повітря стало холодним і згірклим. Мора опустила на коліна й протиснулася в отвір.

За ним їй саме вистачило місця випростатися. Простягнувши руки вперед, вона нічого не відчула. Тож увімкнула ліхтарик.

На неї дивилася голова без тіла.

Мора шоковано втягнула повітря й відсахнулася, мало не збивши Джейн, яка протиснулася слідом за нею.

– То ви їх побачили, – сказала вона.

– Їх?!

Джейн теж увімкнула ліхтарик.

– Ось одна...

Промінь ліг на лице, яке щойно злякало Мору.

– Тут у нас друга.

Світло перемістилося до другої ніші, яка містила ще одне гротескне висушене обличчя.

– І ось, нарешті, третя.

Джейн спрямувала світло ліхтаря на кам'яний виступ у Морі над головою.

Зморщене обличчя обрамляв водоспад глянсуватого чорного волосся. Вуста були з'єднані грубими швами, що наче прирікали їх на вічне мовчання.

– Скажіть мені, що це не справжні голови, – тихо мовила Ріццолі. – Будь ласка.

Мора сунула руку до кишені, по рукавички. Долоні були холодні й незграбні, і вона вовтузилася в темряві, натягуючи латекс на вогкі пальці. Джейн підсвітила кам'яний виступ, і Мора обережно зняла голову з кам'яної полиці. Голова була бентежно невагома і така компактна, що вмішувалася в долоні. Волосся не було зв'язане, і судмедекспертка здригнулася, коли шовковисті пасма торкнулися руки. «Це не нейлон, а справжнє волосся, – подумала вона. – Людське».

Мора сковтнула.

- Гадаю, це тсантса.
- Що?
- Засушена голова. - Вона глянула на Джейн. - Схоже, справжня.
- Вона ж може бути стара, так? Експонат, який потрапив до музею з Африки?
- Південної Америки.
- Хай так. Вони ж можуть бути частиною колекції?
- Можуть. - Мора подивилася на неї у темряві. - А можуть бути й свіжими.

Музейні працівники дивилися на три тсантси на столі. Яскраві лабораторні лампи безжально освітлювали кожну деталь голів, від пухнастих вій та брів до витонченого плетива бавовняних шнурків, що скріплювали вуста. Дві голови мали довге, вугільно-чорне волосся. Третя була стрижена - це скидалося на жіночу перуку на замалій ляльковій голові. Узагалі голови були такі крихітні, що їх легко було б переплутати з гумовими сувенірами, якби не вочевидь людська текстура вій та брів.

- Я не знаю, що вони робили за стіною, - пробелькотів Саймон. - І як це там опинилося.

- Ця будівля повна загадок, докторко Айлс, - сказала Деббі Джок. - Щоразу, як ми міняємо проводку чи ремонтуємо щось із сантехніки, підрядники знаходять нові несподіванки. Замуровану кімнату чи коридор без певного призначення.

Вона подивилася через стіл на доктора Робінсона.

- Пригадуєш біду з освітленням минулого місяця? Електрик мусив розвалити половину стіни на третьому поверсі, щоб побачити, як іде проводка. Ніколасе? Ніколасе?

Куратор так пильно вдивлявся у тсантси, що відвів очі від них, тільки вдруге почувши своє ім'я.

- Так, будівля вкрай загадкова, - сказав він. І тихо додав: - Чого ще ми не знайшли за цими стінами?

- То вони справжні? - спитала Джейн. - Це справжні засушені людські голови?

- Справжні, це точно, - відповів Ніколас. - Але є проблема...

- Яка?

- Ми з Джоєфіною переглянули усі інвентарні записи, які тільки знайшли. Згідно із записами в журналах надходжень, у музеї справді є тсантси. Вони

з'явилися у 1898 році, доктор Стенлі Кріспін привіз їх із верхнього басейну Амазонки. – Він подивився на Саймона. – Гадаю, це ваш дідусь.

Саймон кивнув.

– Я чув, що вони були в колекції. Просто не знав, що з ними сталося.

– Куратор, який працював тут у 1890-х роках, зробив ось такий опис. – Робінсон перегорнув сторінку. – «Церемоніальні трофейні голови, характерні для племені хіваро, обидві у прекрасному стані».

Збагнувши значення цього опису, Мора подивилася на нього.

– Ви сказали – обидві?

Робінсон кивнув.

– За журналом, їх у колекції дві.

– Чи могла третя з'явитися пізніше, але не потрапити в реєстр?

– Авжеж. Це одна з наших проблем – неповна документація. Саме тому я й почав інвентаризацію, щоб нарешті зрозуміти, що ж у нас є.

Мора похмуро подивилася на зморщені голови.

– Отже, питання в тому, яка з голів додана пізніше? І який її вік?

– Ставлю на те, що нова оця. – Джейн показала на тсантау зі стриженим волоссям. – Присягаюся, нині вранці бачила таку ж зачіску на баристі.

– Передусім, – заговорив Робінсон, – із зовнішності майже неможливо сказати, чоловічої чи жіночої статі тсантау. Висушення спотворює риси і робить усіх подібними. По-друге, на деяких тсантау волосся обстригали. Це доволі незвично, але стрижка нічого не гарантує.

– Як тоді відрізнити традиційну висухену голову від сучасної копії? – запитала Мора.

– Дозвольте взяти їх? – спитав Робінсон.

– Так, авжеж.

Він підійшов до шафи, взяв рукавички й одягнув їх ретельно, наче лікар, який готується до складної операції. Мора подумала, що цей чоловік у будь-якій професії був би однаково педантичний. Вона не могла пригадати, чи були в неї у медичній школі однокласники, більш вимогливі, ніж Ніколас Робінсон.

– Спочатку варто пояснити, що таке справжня тсантау хіваро, – почав він. – Я цікавився цією темою, тому дещо про це знаю. Плем'я хіваро живе вздовж кордону між Еквадором та Перу і регулярно робить набіги на інші племена. Воїни забирають голови жертв, байдуже чиї – чоловічі, жіночі, дитячі.

- Навіщо їм голови? - спитала Джейн.

- Це пов'язано з їхнім баченням ідеї душі. Вони вважають, що у людей буває три різновиди душ. Є звичайна душа, яку кожен отримує за народження. Далі - душа прадавнього бачення, її можна отримати через різні церемонії. Вона дає особливі сили. Якщо хтось отримує душу прадавнього бачення, а тоді його вбивають, він перетворюється на третій різновид - мстиву душу, яка переслідує вбивцю. Єдиний спосіб зупинити таку душу від помсти - відрубати голову й перетворити її на тсантсу.

- Як ці тсантси робляться? - Ріццолі подивилася на три лялькові голови. - Просто не розумію, як можна аж так зменшити людську голову.

- Процедура описують по-різному, але більшість дослідників сходяться щодо трьох ключових кроків. Через тропічний клімат процес треба починати одразу після смерті. Берете відрубану голову, надрізаєте скальп прямою лінією, від маківки до шиї. Відділяєте шкіру від кістки - вона доволі легко відходить.

Мора глянула на Джейн.

- Під час розтинів ви бачили, як я роблю приблизно те ж саме, відділяю шкіру від черепа. Але я роблю розріз по маківці, від вуха до вуха.

- Так, і на цьому етапі мені завжди страшенно огидно, - відповіла Ріццолі. - Особливо коли ви знімаєте обличчя.

- О так, обличчя, - знову заговорив Робінсон. - Хіваро теж його знімають. Тут потрібна майстерність, обличчя знімається цілим. Після цього маєте маску з людської шкіри. Її вивертають і відчищають, далі зашивають повіки.

Він узяв одну зі тсантс і вказав на майже не видимі шви.

- Бачите, яка тонка робота? Вії мають абсолютно природний вигляд. Надзвичайно вправно зроблено.

«Чи це не нотка захоплення в його голосі?» - подумала Мора. Робінсон, схоже, не помітив стривожених поглядів, якими вони з Джейн обмінялися, його повністю захопила майстерність перетворення людської шкіри на археологічний скарб.

Він перевернув голову, подивився на шию - шкіряну трубку. Ззаду по ній ішли грубі шви, що майже ховалися під густим волоссям.

- Коли шкіру з черепа знято, - вів він далі, - її виварюють у воді із соками рослин, щоб витопити решту жиру. Знявши останні краплини жиру й плоти, маску знову вивертають і зашивають ось так, як ви бачите. Вуста скріплюють трьома загостреними дерев'яними шпичаками, ніздрі й вушні отвори набивають бавовною. На цьому етапі це просто шкіряний мішок, тож його заповнюють гарячими камінцями й піском, для просушення. Далі натирають вугіллям і підвішують у диму, поки шкіра не вичиниться належним чином. Весь цей процес триває недовго, певно, не більше тижня.

- І що вони роблять із такими головами? - спитала Джейн.

- Воїни повертаються до свого племені з трофеями і влаштовують свято з ритуальними танцями. Тсанти вішають на мотузки і вдягають як намиста. За рік улаштовується друге свято, на якому сила духу жертви передається воїну. І за місяць після того - третє, на якому виконуються останні процедури. Дістають шпичаки з губ, пронизують в отвори бавовняний шнурок, заплітають його. Також прикрашають вуха. З цієї миті головами можна вихвалитися. Коли воїн прагнув похизуватися своєю мужністю, він носив тсанти на шиї.

Джейн недовіжливо засміялася.

- Точно як сучасні парубки із золотими ланцюгами. Чому цим мачо так до вподоби намиста?

Мора подивилася на три тсанти на столі. Усі приблизно однакового розміру. У всіх заплетені уста й тонко зашиті повіки.

- Боюсь, для мене ці три голови нічим не відрізняються. Усі майстерно зроблені.

- Це так, - згодився Робінсон. - Але є одна суттєва відмінність. І мені йдеться не про зачіску.

Він озирнувся на Джозефіну, яка тихо стояла біля стола.

- Розумієш, що я маю на увазі?

Молода жінка завагалася, не маючи бажання підходити ближче, тоді вдягнула рукавички і таки підійшла. По одній брала голови в руки, ретельно вивчала під лампами. Нарешті взяла одну з довгим волоссям та прикрасами з крил жуків.

- Оцю робили не хіваро, - сказала вона.

Робінсон кивнув.

- Погоджуюся.

- Це через сережки? - поцікавилася Мора.

- Ні, сережки абсолютно традиційні, - відповів Робінсон.

- То чому ви обрали саме цю голову, докторко Пульчілло? - запитала вона. - Вона така ж, як інші дві.

Джозефіна опустила голову, дивлячись на тсантсу, і її чорне волосся розсипалося по плечах, таке ж темне й лискуче, як у знахідки. Кольори були такі моторошно подібні, що могли просто злитися. На мить у Мори виникло незатишне враження того, що вона бачить перед собою одну й ту саму голову, тільки до й після. Джозефіна жива, Джозефіна мертва. Чи не

тому молодій жінці так не хотілося її торкатися? Чи бачила вона себе у цьому висушеному обличчі?

– Вуста, – відповіла докторка Пульчілло.

Мора похитала головою.

– Не бачу різниці. У всіх трьох вони зшиті бавовняним шнурком.

– Це пов'язано з ритуалом хіваро, про який розповів Ніколас.

– З якою саме частиною?

– Там, де виймають дерев'яні шпичаки і встромляють шнур в отвори.

– У всіх трьох є бавовняні шnurки.

– Так, але це має статися тільки на третьому святкуванні. Після вбивства минає більше року.

– Вона має рацію, – сказав Робінсон, задоволений тим, що його молода колега помітила саме те, що він і хотів. – Шпичаки, докторко Айлс! Якщо лишити їх там на цілий рік, після них залишаються великі дірки.

Мора роздивилася голови на столі. У двох тсантс вуста мали великі отвори. У третьої – ні.

– З цієї шпичаки не використовувалися, – сказав Робінсон. – Вуста просто зашили, одразу ж після того, як відокремили голову. Це не хіваро. Той, хто цим займався, кілька речей спростив. Може, не знав, як саме це слід робити, або ж голова призначалася суто на продаж туристам, або на обмін. Це не церемоніальний зразок.

– То яке її походження? – запитала Мора.

Робінсон завагався.

– Цього я не можу сказати. Але це не автентична робота хіваро.

Затягнутими в рукавички руками Мора взяла зі стола тсантсу. Вона й раніше тримала у долонях відрубані людські голови, але ця, без черепа, була тривожно легка – сама оболонка з висушеної шкіри й волосся.

– Навіть стаття неможливо точно встановити, – сказав Робінсон. – Утім ці риси, хай і спотворені, мені здаються жіночими. Надто витончені для чоловіка.

– Згодна, – підтвердила Мора.

– А колір шкіри? – спитала Джейн. – Можемо визначити расу?

– Ні, – розвів руками Робінсон. – Під час висушування шкіра темнішає. Це цілком могла бути біла людина. А без черепа, без можливості зробити рентген зубів, я не можу сказати, якого віку.

Мора перевернула тсантсу, подивилася в шийний отвір. Було незатишно бачити там порожнечу, а не хрящі та м'язи, трахею, стравохід. Шия наполовину запала, приховуючи темну порожнину. Раптом Морі згадався розтин Мадам Ікс. Вона пригадала суху печеру рота, блиск металу в горлі. І шок, який відчула, побачивши сувенірний картуш. Чи не лишив убивця підказки у рештках цієї жертви?

- Можна ще світла? - спитала вона.

Джозефіна перевела до неї збільшувальну лампу, Мора спрямувала промінь у порожнину. У вузькому отворі виднілася бліда маса.

- Схоже на папір, - сказала вона.

- Це цілком звично, - мовив Робінсон. - Іноді всередину пхали зібгані газети, щоб голова не втратила форми під час перевезення. Якщо газета південноамериканська, принаймні ми щось дізнаємося про походження тсантси.

- Маєте пінцет?

Джозефіна дістала пінцет із шухляди стола, передала їй. Мора ввела його в отвір, підчепила те, що було всередині. Обережно витягла зібгану газетну сторінку. Розгладивши її, побачила не іспанські, не португальські, а англійські слова.

- «Індіо Дейлі Ньюз»? - Джейн стривожено пирхнула. - Це ж Каліфорнія.

- І погляньте на дату. - Мора вказала на верх сторінки. - Газеті лише двадцять шість років.

- Однаково, голова може бути значно старшою, - сказав Робінсон. - Газету могли помістити туди пізніше, для транспортування.

- Але дещо це підтверджує, - підняла голову Мора. - Ця голова не належала до колекції музею. Це може бути інша жертва, така ж нещодавня, як...

Вона замовкла, раптом зосередившись на Джозефіні.

Молода жінка пополотніла. Мора вже бачила таку нездорову блідість на обличчях молодих копів, які вперше спостерігали за розтином, і знала, що це зазвичай віщує біг до вмивальника або ж падіння на найближчий стілець. Джозефіна не зробила ані одного, ані іншого - просто розвернулася й вийшла геть.

- Я гляну, як вона. - Доктор Робінсон зняв рукавички. - Поганий у неї вигляд.

- Я подивлюся, - зголосився Фрост і пішов слідом за Джозефіною.

Навіть коли двері зачинилися, доктор Робінсон дивився на них, наче вагаючись, чи не піти йому також.

– Маєте записи двадцятишестирічної давнини? – запитала Мора. – Докторе Робінсон?

Збагнувши, що вона назвала його ім'я, археолог розвернувся до неї.

– Перепрошую?

– Двадцять шість років тому, це дата на газеті. Маєте документацію того періоду?

– А. Так, маємо книгу обліку сімдесятих-вісімдесятих. Але не пригадую, щоб там була тсанта. Якщо вона надійшла саме тоді, то зареєстрована не була. – Він перевів погляд на Саймона. – Ви не пригадуєте?

Саймон утомлено похитав головою. Він мав виснажений вигляд, наче за останні пів години став на десять років старший.

– Я не знаю, звідки ця голова, – відповів він. – Не знаю, хто поклав її за ту стіну, і навіщо.

Мора подивилася на висушену голову, очі й вуста якої були навіки закриті, і м'яко мовила:

– Схоже, хтось збирає власну колекцію.

9

Джозефіна прагнула залишитися сама, але не могла придумати, як увічливо позбутися детектива Фроста. Він пішов за нею нагору, до її кабінету, і тепер стояв на порозі, стривожено дивлячись на неї. У нього були м'які очі й добре обличчя, а скуйовджене біляве волосся нагадувало про двох хлопчаків-близнюків, яких вона часто бачила на сусідньому дитячому майданчику. Менше з тим, він був із поліції, а поліція її лякала. Не треба було так тікати з кімнати, привертати до себе увагу. Але один погляд на ту газету був наче удар кулака, від якого перехопило подих, який збив з ніг.

«Індіо, Каліфорнія. Двадцять шість років тому.

Місто, в якому я народилася. Рік, коли я народилася».

Ще один моторошний збіг з її минулим. Вона не розуміла, як це можливо. Їй потрібен був час це обміркувати, зрозуміти, чому стільки старих потайних зв'язків із її життям ховаються у підвалі похмурого музею, в якому вона знайшла роботу. «Наче саме мое життя, мое минуле зберігаються в цій колекції». Подумки шукаючи пояснення, вона мусила усміхатися й підтримувати розмову з детективом Фростом, який відмовлявся піти від її дверей.

– Вам уже краще? – спитав він.

– Просто голова запаморочилася. Певно, низький рівень цукру в крові. – Джозефіна відкинулася на спинку стільця. – Не треба було пропускати сніданок.

– Може, принести вам кави, чи ще чогось?

– Ні, дякую.

Вона спромоглася усміхнутися, сподіваючись, що цього йому вистачить і він піде своєю дорогою. Натомість, він увійшов до її кабінету.

– Ця газета щось особливе для вас значила? – спитав Фрост.

– Що ви маєте на увазі?

– Просто помітив, що ви злякалися, коли докторка Айлс розгорнула сторінку, і ми побачили, що вона з Каліфорнії.

«Він спостерігав за мною. І досі спостерігає».

Не можна показувати йому, як близько вона до справжньої паніки. Поки не піднімаєш голови, поки тримаєшся на периферії і граєш роль тихої музейної співробітниці, поліція не матиме причин дивитися у твій бік.

– Справа не лише в газеті, – сказала вона. – Уся ця ситуація моторозна. Мертві тіла і частини тіл у цій будівлі... Для мене музей – це святилище. Місце науки й споглядання. А я тепер почуваюся так, наче працюю в будинку жахів, тільки й питаю себе, коли з'явиться наступна частина тіла.

Детектив співчутливо усміхнувся – хлопчакуватий, зовсім не схожий на поліцейського. Вона оцінила, що йому має бути років тридцять п'ять, але щось у ньому було таке, від чого він здавався значно молодшим, навіть недосвідченим. Утім, побачивши обручку в нього на пальці, жінка подумала: «Ось іще одна причина тримати його подалі від себе».

– Якщо чесно, це місце й без того доволі моторозна, – сказав Фрост. – Усі ті кістки на третьому поверсі...

– Тим кісткам по дві тисячі років.

– Невже від цього вони стають менш бентежними?

– Вони набувають історичного значення. Розумію, здається, що це не така вже й різниця. Але плин часу якимось чином додає смерті відстороненості, чи не так? На противагу Мадам Ікс, з якою ми, в принципі, могли б бути знайомі. – Вона замовкла, відчула, як по спині пробіг холодок. І тихо додала: – З давніми мерцями простіше мати справу.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=66773078&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Сноски

1

Сухі долини з крутими схилами у пустелях Північної Африки та Аравії, іноді – висохлі річища. (Тут і далі прим. перекл.)

2

Група споріднених індіанських племен із джунглів на півночі Бразилії та півдні Венесуели, які до середини XX століття були повністю відрізані від цивілізації.

3

Мезоамериканська страва з кукурудзяного тіста, в яке загортаються різні начинки і готуються на парі.

4

Звертання міз (Ms.) наразі вживається як нейтральне, без підкреслення шлюбного статусу жінки, на відміну від міс та місіс.